

K vprašanju kulture obnove

Ravnatelj etnološkega muzeja v Ljubljani, g. dr. Rajko Ložar je napisal v »Kmetijskih novicah« članek, ki zadeva našo obnovo. Članek posega v kulturno plat obnovitvenih del in ga zaradi važnosti ponatiskujemo v celoti. Članek je obenem opozorilo in navodilo, na kaj vse moramo pri obnovitvenih delih paziti, če hočemo, da bo obnova uspešna, pametna in smotrna.

Iz raznih člankov v dnevnem in strokovnem časopisu je imela naša javnost priložnost spoznati obseg razdejavanja, ki so ga povzročile pri nas vojne razmere in revolucija. Slika je pa gotovo nepopolna, ker za mnogo predelov še ni podatkov. Od katastrofe je bilo zlasti prizadeto naše podeželje, v prvi vrsti kmečko podeželje, trpeli so pa tudi mesta, trgi in gradovi. Zlasti občutna je škoda na našem kmečkem gospodarstvu, ki je prišlo na rob propada. Ker je prizadet zares produktiven sloj — in tak je po svoji naravi kmet, saj od njegovega dela in priredelke zavisi prehrana ostalih plasti naroda — je razumljivo, da skušamo to škodo najprej popraviti ter doseči, da bo naše kmečko gospodarstvo zopet plodonosno živelo, kakor je živelo pred sedanjo nesrečo. To nalogo ima obnova in z njo zvezano obnovitveno delo, ki se po raznih naših vaseh že vrši.

Poleg gospodarskega razdejavanja pa je naša domovina doživela še drugo razdejavanje, rekli bi kulturno, ki je prav tako občutno, saj je porušena cela vrsta cerkva, šol, javnih zgradb, gradov, kmečkih hiš, gospodarskih poslopj, celih vasi. Skoraj ni kraja, ki bi ne bil tako ali tako prizadet. Ni naš namen o tem razdejavanju tu izčrpno razpravljati, temveč se hočemo omejiti samo na en njegov del, na tistega, ki se nanaša na življenje našega kmečkega ljudstva.

Z uničenjem številnih kmečkih domačij in vasi niso bili razdejani samo gospodarski organizmi, kakršne predstavljajo kmečke družine in naselja, temveč tudi številne človeške skupnosti kot nosilci občestvenega življenja na deželi. Razen tega kmečka hiša ni samo gola zgradba, marveč je v večini primerov, zlasti pa tam, kjer je oddaljena od civilizacijskih vplivov, spomenik kmečke stavbarske umetnosti in zastopnica hišnega stila v narodopisnem smislu. Razrušena gospodarska poslopja so resda v prvi vrsti rekvizit gospodarskega obratovanja, a kar velja za hišo, velja tudi zanj; nekatera izmed njih so bistveno značilna za našo narodopisno kulturo. Po domačijah je zgorelo nešteto premičnin, pohištvo, oprema, orodje, slike, kipci, noše itd., večina izdelki domače tvornosti in pogosto nenadomestljive in dragocene reči, ki so se pri domačijah nahajale že stoletja. Dostoj jih še nikoli ni štel v račun škod, ki so jih utrpeli naše vasi, dasi ta predstavlja milijonske vsote. O drugih škodah niti ne govorimo.

Z vsem tem je bila življenjsko zadeta naša ljudska kultura kot taka, se pravi — da se izrazimo s tujo besedo — naša etnografska kultura in imovina. Nobene-ga dvoma ni, da so naše vasi ne le kulturno, temveč tudi materialno zaradi te katastrofe silno obubožale. S tem pa ni obubožalo samo kmečko podeželje, temveč posredno tudi mesto samo, tudi naš narod v vseh ozirih; poudarimo naj samo nepopravljivo škodo, ki jo trpi naša narodopisna znanost. Ravno zaradi teh dejstev je dolžnost poklicanih kulturnih delavcev, da na to doslej še ne prav dobro priznane področje škod opozorijo javnost in pristojne kroge ter skušajo doseči ukrepe, ki naj bi temu nekoliko pomogli. Kajti sedaj, ko so dejstva tako jasna pred nami, se na podoben način kot pri gospodarstvu pojavlja potreba obnove, kulturne obnove. Prav je, da obramba javnost mnogo paznje naši gospodarski obnovi, a prav tako ne smemo zanemarjati vprašanje kulturne obnove našega podeželja, v kateri tvori prejšnje razloženo področje samo en, vsekakor pa bistven in poglavitni del, kajti kmečka kultura je skoraj popolnoma istovetna z etnografsko in narodopisno kulturo.

V našem časopisu je bilo objavljenih že nekaj člankov, ki dokazujejo, da se nekateri krogi živahno bavijo tudi s tem vprašanjem in da objavljajo predlogi na naša in na gradnja kmečkih hiš in na regulacijo vasi in zemljišč, prav tako pa je bilo obravnavanih nekaj posameznih vprašanj naše kmečke domačije. Prizadevanja so torej v teku in so hvalevredna. Trenutno »možljivost« nekako prehitujemo, je pa veliko vprašanje, če so tudi popolnoma v redu, in to z vseh ohih vidikov, s katerih je treba obnovo kmečke domačije obravnavati.

K temu vprašanju naj prispeva nekaj misli tudi ustanova, ki nima le uradne, temveč tudi strokovno nalogo, da raziskuje, goji in varuje našo kmečko ljudsko kulturo, zasleduje vsa vprašanja, ki so zvezana z njo, daje pobude, prevzema ukrepe itd. — to je naš Etnografski muzej. Tudi pri obnovi je ta ustanova kajze, pak bistveno zainteresirana in poklicana, da sodeluje, čeprav se razni činitelji tega ne zavedajo ali skušajo celo izvrševati nedoločena dela mimo nje, kar najbolj dokazuje dejstvo, da ni bila v nobeni izmed obstoječih akcij povabljena iz razlogov, ki o njih ne bomo tukaj razpravljali. Etnografski muzej bo kljub temu nerazume-

So schützt der slowenische Landeswehrmann unser Heim vor dem roten Brandschiffstern. — Take varuje slovenski domobranec naše domove pred rdečimi uničevalci.

Povračilno orožje št. 1

Številne prednosti in odlike novega nemškega izuma

Tednik »Das Reich« prinaša v svoji zadnji številki zanimiv članek o najnovejšem nemškem orožju »V. 1«, s katerim so Nemci kmalu po začetku angloameriškega vdora v Normandijo začeli obstreljevati južno Anglijo, zlasti pa še londonsko področje, da bi Angležem temeljito povrnili za vse njihove nečloveške napade na nemška mesta in civilno prebivalstvo. Pisec se v tem članku sprašuje, kakšen uspeh je imelo to nečloveško zavezniško bombardiranje nemških mest in kakšne posledice je rodilo, nato pa nadaljuje med drugim takole:

»Pod dimom in razvalinami, iz nespečnosti in solza se je rodilo novo orožje. Ves narod je čakal. Mnogo je bilo takih, ki so verjeli, marsikdo pa je dvomil v uspeh tega orožja. Vsi so bili polni nestrpnosti. Toda te nestrpnosti ni bilo mogoče primerjati z ono, ki je navdajala ožji krog znanstvenikov in ljudi, ki so preskušali skrivnostno novo orožje. Vedeli so, da je to orožje tik pred ureditvijo, hkrati pa so morali trpeti, da sovražnik še naprej razdira in požiga mesta. Zboljati je bilo treba se to ali ono malenkost, da bo uspeh zanesljiv. In tudi se potem, ko je bilo novo orožje že povsem izdelano, so morali čakati, da Führer izbere pravi trenutek, ko naj letala brez posadke nastopijo. To čakanje je bilo res nadčloveška preskušnja potrpežljivosti za vse, ki so bodisi sodelovali pri izdelovanju novega orožja ali pa vsaj vedeli zanj. V zvezi z njegovim nastajanjem so se dogajale neverjetne stvari. Padale so žrtve v lastnih vrstah. Mnogokaj je bilo pri izdelovanju tega najnovejšega

orožja sila enostavnega, v marsičem pa se je porajal vedno nov problem. Nobenega dvoma ni, da smo stopili v novo obdobje daljnostrelnega orožja, o katerem še ni mogoče ničesar reči, kakšen končni učinek bo imelo. Če sta bili Anglija in Amerika kot pomorski sili ponosni, da sta poveznili ob normanski obali »ognjeni zvone« svojih ladijskih topov 20 do 30 km globoko v celino, smo mi spustili letelce daljnostrelno orožje več sto kilometrov daleč v sovražnikovo deželo in na področje njenega osrednjega vodstva, kakor tudi na ozemlje, od koder sovražnik pošilja na bojišče nove sile in jih oskrbuje.

Daljava, na katero lahko strelja težko topništvo in ki so jo bili najprej prekosili že nemški streljavci in bombniki, se je zdaj znova nesuleno povečala. Ne da bi se spuščali v tehnične podrobnosti, lahko po nekaj dneh obstreljevanja sovražnikovega ozemlja z najnovejšim nemškim daljnostrelnim orožjem podamo nekatere prednosti in odlike te nove nemške iznajdbe:

1. Novo orožje ne potrebuje nobene posadke.
2. Razstrelivo, ki leti na velike daljave, pomeni pomemben prihranek v oboroževalni industriji. Razbremenjuje letalske delavnice, znaten del tovarna, v katerih izdelujejo motorje, bombe, stroje in razne posebne stvari.
3. Razstrelivo »V. 1« je lahko dokaj hitreje narejeno kakor pa sodoben bombnik.
4. Novo orožje tudi dokaj manj stane kakor pa bombnik.

5. Na polju surovin pomeni »V. 1« pomemben prihranek.

6. Novo orožje ne potrebuje, kakor na primer letalstvo, široke organizacije, v kateri bi bilo zaposlenih na stotine monterjev, tehnikov, vremenslovcev itd.

7. »V. 1« lahko zelo naglo menja svoje mesto in tudi področje, kamor z njim streljajo.

8. Vsak bombnik mora narediti pot nazaj zastoji. Torej porabi vselej 50 odstotkov pogonskega goriva preveč. Novo orožje pa ima točno toliko pogonskega sredstva, kolikor ga je potrebno, da doseže cilj, in nič več.

9. Novo orožje ni odvisno od vremena, od letnega časa, od razgleda in dnevnega časa. To je napadalno orožje, ki lahko deluje neprenehoma ob vsaki uri in ob vsakem vremenu.

10. Kadar se približuje ta najnovejši izstreljek kakemu mestu, sovražnik ne more na to nevarnost nikdar pravočasno opozoriti ljudi, da bi hiteli v zaklonišče. Je to orožje, ki vsak čas lahko preseneti.

11. Mesta, od koder novo orožje nastopa, so za sovražnika in njegovo orožje nedosegljiva.

12. Izdelovanje tega orožja je tako porazdeljeno, da ga sovražnikovi nasilniški letalski napadi ne morejo preprečiti.

Seveda bo kdo rekel, da je takšno orožje nekaj, kar še kakor koli visi v zraku. Poklicani in nepoklicani pisci govore v mednarodnem tisku o številnih novih pridobitvah na polju oborožitve, o fantastičnih kakor tudi o

IZ VSEBINE:

- Stran 1:
K vprašanju kulturne obnove.
- Stran 2:
Po mesecu dni invazija.
- Stran 3:
Št. Jošt — nepremagljiva trdnjava v boju proti arpu in kladivu.
- Stran 4:
Boji. Žrtve in zmage slovenskih domobrancev.
- Stran 5:
Škofljica s okolice v mrežah OF.
- Stran 6:
Poletje 1944 v Parizu.

resničnih ter tem novim orožjem dajejo najraznovrstnejša imena, kakor »roboti«, »rakete«, »ognjene krogle«, »letala brez posadke, ki jih vodijo z električnim tokom« in podobno. V angleškem listu »Aeronautics« je letos januarja izšel na primer članek, ki pravi med drugim:

»Ni razloga za domnevo, da naša država ni prva, ki izdeluje novo orožje. Pri tem pa ne smemo dopustiti, da bi drugi zvedeli za njegovo podrobno izdelavo. Brž ko je novo orožje povsem preskušeno, ga takoj uporabimo. Položaj je nekako tak, kakor če dva človeka pograbit samokres, ki leži na mizi. Kdor ga ima prej v rokah, je zmagovalac. Znanje so nam pripravile in tudi kraji, kjer izdelujejo orožje, da ga uporabijo proti naši deželi. Zadnji korak, ki je potreben, če vse drugo izpade, je, da poskrbimo v zadostni meri za primerno varnost v globokih kletih, za ukrepe, ki nas več ali manj približujejo življenju janskega človeka.«

Pri srcu nam je zdaj lažje — nadaljuje pisec v tedniku »Das Reich« — zakaj vsi smo prepričani, da smo v svoji oborožitvi napredovali, ne pa bili premagani. Samo mi vemo, koliko nas je to stalo; vemo, da se ni zgodil noben čudež, da bi nam priskočil na pomoč. Od tistih temnih ur pred Stalingradom dalje smo se pretolkli skozi najbolj kljubovalne okoliščine in najbridejša presenečenja. Ko se je sonce sreče obrnilo proč od nas, nismo obležali v senci na tleh. Dvignili smo se. A videti je bilo, da se je še mnogokaj zaklelo proti nam in kakor da so nam marsikaj načrti, ki smo si ga komaj naredili, izbili iz rok. A v naši oboroževalni industriji so naše skušnje, ki smo si jih pridobili v boju, rodile vedno nova orožja in njihove dele, zdaj oklepnike, zdaj topove, potem nove vrste izstrelkov, nove kalibre, strelivo za pehoto, ladijske motorje, graditev barak in lokomotiv itd.

Na polju izdelovanja vseh vrst orožja je v teku tekma, in težišče zahtev se je nepričakovano premaknilo. Ni je vojne industrije — tudi ameriška in sovjetska nista takšni — da se ji ne bi bilo treba baviti s podobnimi kočljivimi vprašanji, kakor na primer, kako izdelati dovolj jekla za ladje, železniške voze, oklepnike, topove ali granate. Če se to dogaja celo v deželah, kjer je vsega v izobilju, koliko težavneje je s to stvarjo pri nas! Toda mi lahko danes rečemo, da je naša oboroževalna industrija opravila mojstrsko delo ne samo v tem smislu, da je iz naših hudo bombardiranih industrijskih središč oskrbela čedalje obširnejša bojišča z vsem potrebnim, marveč je tudi izdelala še nova orožja.

Iz tega pa naj si sleherni vzame tale nauk: V vojni se noben narod ne sme zanašati na eno samo orožje in ne sme staviti vsega na eno samo ču-

Dalje na 2. strani.

vanju varoval svojo pristojnost v navedenih vprašanjih, zlasti še, ker obstoji mnogo vprašanj, v katerih ima povsem drugačne poglede, kakor pa so bili že spravljeni na dnevni red, tako na primer tudi glede osnovnih vprašanj, kot je razvidno iz naslednjega.

Vprašanje obnove zavisi predvsem od jasnosti v osnovnih pojmi. Do te pa je mogoče priti le na podlagi zanesljivega gradiva. Zato je ena prvih zahtev slehernega kulturnoobnovitvenega dela, da se zberejo vsi zadevni podatki, vse gradivo, in se to potem klasificira ter v podrobnostih predela. Brez tega osnovnega pogoja je razpravljanje o obnovi dokaj težavno, če ne celo nesmiselno, a kolikor nam je znano, ta material ni še nikjer zbran.

Nadalje je treba ločiti obnovo od obnove. Vsi predmeti niso niti enako obnovi potrebni, niti enako nujni, niti izvedljivi. Kakor pri gospodarski obnovi ni mogoče danes rešiti vseh problemov, temveč le naloge zasilne ali nujne obnove, tako je treba tudi pri narodopisni obnovi ločiti bližnjo in daljno. V bližnjo obnovo spada najprej zaščita ogroženih nepremičnin in premičnin ter zbiranje celotnega za narodopisno raziskovanje važnega gradiva. Upajmo, da so oni krogi, ki tako živahno izdelujejo bodočnosti polne načrte za naše kmečke hiše, vasi in njih regulacijo in ki stalno poudarjajo, da je to njih delokrog, ter se izogibljajo prej omenjenim za to poklicani uradni ustanovi, — upamo, da so ukrenili vse potrebno, da so tej zahtevi zadostili ter v vsakem po-

sameznem primeru, na primer pri vsaki posamezni razrušeni hiši, zbrali vse podatke o njenem nastanku, napravili talni načrt stare zgradbe, zabeležili vsa ljudska imena za posamezne sestavne dele, zrisali vse konstrukcijske posebnosti, zabeležili in rekonstruirali opisno vso opremo, ki je v tisti domačiji bila, sploh napravili topografski kataster, ter da to gradivo hranijo in da ga bodo v primerni priliki kot za naše narodopisje važno objavili. Upajmo, pravim, ker nam doslej še ni znano, je pa vse to bistveno važno, kajti to je zaščitna ali ohranitvena funkcija etnografske obnove, ki se mora izvršiti prej, preden neki spomenik porušimo ali pa ga bistveno spremenimo, oziroma predlagamo nove načrte.

Še na tretjo stvar je treba paziti. Vidimo, da se zamenjavata pojma obnova in reforma. Večina doslej v časopisih objavljenih mnenj zastopa načelo reforme, preuredbe, ne pa obnove. Predlagajo nove tipe kmečkih hiš, ki imajo le malo ali celo nič skupnega s tistimi, ki so pri nas ustajali. Govorijo o regulacijah in komasacijah, ki bi bistveno spremenile ne le naselbinsko, marveč tudi gospodarsko strukturo, posegajoč globoko v področje privatne lastnine itd. Vse to spada v območje pojma reforme.

Gotovo je naše podeželje reforme hudo potrebno, ker je na njem silno mnogo zastarelega, in to v socialnem, gospodarskem in kulturnem pogledu. Številnih zastarelosti ne bo mogoče odpraviti drugače kot s reformo. Toda zavedati se

moramo pri tem, da je reforma ahistorična, atradicionalen ukrep. Če hočemo njene daljnosežne posledice paralizirati, jo moramo najvestneje pripraviti, zlasti pa moramo ono, kar naj reforma odstrani, tako ohraniti za zgodovino, da ne bo niti vrzeli niti škode. Glede na današnje zmogljivost, možnost in izvedljivost, pa tudi glede na stopnjo predel, ki so za reformo potrebna, je danes čas šele za obnovo, ne pa za reformo.

Vsa dela za obnovo bi morala voditi tudi nekaka zgodovinska zavest. Zgodovina nas uči, da so pri odstranjevanju ruševin, ki so jih zapustile razne katastrofe, to je pri obnovah, napravili pogosto večjo škodo, kakor so jih povzročile katastrofe same. V podobnem položaju bi se lahko znašli tudi mi. Kadar človek pospravlja pogorišče, le prerad pozabi na vse, kar mu je dotlej služilo, in se preveč vdaja novotarstvu, misleč, da bo z novim bolje vozil. Pri raznih obnovah imajo kaj radi prvo besedo edino razumski vidiki, ki so sicer silno zapeljivi, ne pa vselej tudi koristni. Obnova po vidikih golega gospodarskega racionalizma bi bila zgrešena, če je ne bi spremljala hkrati kulturna obnova, temelječa na zgodovinski zavesti in čutu izročila. Zato ne ustvarjamo civiliziranih pročelij. Slovenski narodopisec ima mnogo razlogov, saj so ti uničili že skoraj vse zaloge ljudske kulture. Če bi se to odlej dogajalo še po načrtu, bi bilo pesmi kmalu konec.

Obnova pa je od primera do primera lahko tudi zelo različna. Lahko rečemo,

da bo težko dobiti dva primera, ki bi ju bilo možno obravnavati s istim merilom. Ustanavljanje nekkih tipov in norm nas tu ne le ne bi daleč privedlo, temveč bi tudi zgrešilo cilj, če hočemo obnovljati naše podeželje, naše kmečko občestvo kot zgodovinsko zraslo socialno in kulturno obliko. Tu je zato potreben največji smisel za posebnosti, čut za individualno vrednoto in njene podlage ter natančno poznavanje vseh v poštev prihajajočih činiteljev in oblikovalcev. Prav na takem individualnem bogastvu temelji vsa stavba ljudske kulture — ne le pri nas, temveč kjer koli. Tudi tu je razvidno, da je zbiranje gradiva in podatkov nujno potreben osnoven pogoj nadaljnjega dela.

Mnogo je podrobnih vprašanj, ki bi jih bilo še treba rešiti; zlasti so važna nekatera strokovna. Morda jih bomo obravnavali ob kakih drugi priložnosti. Obravnavanje teh in vseh drugih vprašanj pa mora prevečati zavest, da je vsa materialna obnova le del celotne življenjske in duhovne obnove. Če ta ne bo temeljila na zdravih in trajnih načelih, tako pri obnovitelju kakor pri obnovljencu, bo vse skupaj le delo na površju. Tudi k tej zavesti mora narodopisec prispevati svoj delež s stalnim opozarjanjem na dejstva, ki mu jih kaže njegova veda in ki pričujejo, da je smrti zapisano tisto ljudstvo, ki se izneveri svojemu poslanstvu v okviru naroda, dediščini očetne zemlje, domačiji, pravi in občestvu, in da mora prej ali slej propasti tudi tak narod. Zato proč s civilizacijsko iz naših vasi in nazaj k naravni, organski rasti!

Po mesecu dni invazije

Od prvega udara angloameriških čet, ki so sprožile vdor na evropsko celino, je pretekel že dober mesec. Uspehi, ki so jih vodniki mogli doseči, niso izpolnili niti njihovih pričakovanj, kakor tudi ne pričakovanj nerazsodnih ljudi, ki so se s samim pojavom zavezniških sil na ozemlju skrajnega evropskega zapada zatrdno računali na prelom in na usodno odločitev, ki naj bi prinesla konec vojne. Vdorniški generali so vrgli na celino ogromne sile, ki se pa iz ozkega mostišča doslej niso mogle razmahniti nikamor drugam kakor proti severozahodu, proti Cherbourgu. Tod so ob silnih izgubah Amerikanci prestali svoj ognjeni krst in morali spoznati, da evropska trdnjava ni bila prazna propagandna krilatca, temveč trda resnica, ob kateri so si razbili prenekatero glavo in izgubili veliko težkega orožja, ki so o njem mislili, da se mu ne bo moglo zoperstavljati nobena sila.

Poglavitna značilnost vseh enomesečnih bojev na vdornem ozemlju je neprestano kopičenje vdorniških sil na ozka predmestja in žilava nemška obramba. Ogromne količine orožja, ki ga je zavezniška vojska in prevozna mornarica dobavljala anglosaskim vojakom, so hasnile samo tam, kjer so napadalci uživali zaščito zapornega ognja množičnih daljnostrelnih topov zavezniških bojnih ladij in jat bombnikov in lovcev.

Kamor so segali izstrelki ogromnih žrel ladijskih topov, se je anglosaska vojska prebijala s težavo in počasi, dokler ni po neocenljivih naporih vendarle prispela do cilja, ki bi ga po prvotnih načrtih generala Montgomeryja morala doseči že peti dan. Med vojaškimi nastopi na polotoku Cotentin, iz južne smeri proti severu, so si Amerikanci šele seznanili z mrežo nemških obrambnih postojank in minskih polj. Preizkusili in na lastni koži so se priborili do spoznanja, da se je branitelj celine dobro pripravil na ta sunek in da v boju ne odločajo le letalo, tank in brzostrelni top, temveč tudi srčnost in izurjenost vojaka. Neuklonljiva odpornost, trdovratno vztrajanje do poslednjega strela nemškega vojaka sta onemogočila naglo in lahko zavzetje Cherbourga. Prav boji za to pristanišče in trdnjavo so zelo povedni znaki, da vdor v Evropo ni lahkonen sprehod. Vedeti pa moramo, da se glavne sile obeh taborov še niso spopadle in da je treba pričakovati bojne razmaha še na drugih odsekih sedanega bojišča. Drži brez vsega dejstva, da so si morali vodniki priboriti sleherno ped zemlje s silnimi napori, da niso smeli štediti ne z ljudmi ne z orožjem, ako so hoteli obstati na celini in začeti s pripravi za uvod v drugo obdobje vdora.

Dogodki na bojišču so se in se bodo razvijali po stvarnih danostih in po moči sil, ki si stojijo nasproti. Niti Anglosasi niti Nemci si glede bodočih spopadov in hujših bojev ne delajo utvar, zato bi bilo neumestno, ako bi se v varljiva ugibanja spuščali ljudje, ki motre potek bojev po srčnih nagibih, ne pa z mirom treznega opa-

Nadaljevanje s 1. strani.

do vitno orožje, ampak mora tudi vsa ostala orožja z enako vneto izpopolnjevanju do skrajnosti. Lahko smo pričarani, da bi naše vodstvo na prvi poziv našlo v treh dneh na stotine prostovoljcev, ki bi bili pripravljeni delati vsak dan po 12 do 14 ur, da izdelajo nova masčevalna orožja. Toda to bi bila napačna poraba delovnih sil, kakaj prav tako važna kakor daljnostrelna orožja so orožja za boj iz bližine, in zelo redkokdaj je vojno v trenutku odločilo eno samo novo orožje. Zdej gre za to, da smo duhovno budni na straži, da skušamo vnaprej preračunati vsa možna protisredstva, da nikdar ne ostanemo pri najdeni rešitvi, da sleherno iznajditeljsko sposobnost pospešujemo in ne zaostajamo na področju, na katerem smo si priborili nove prednosti. Najbolj pa gre za to, da nadaljujemo s sedanji napor in ne opustimo nobene malekosti, dokler se ne pojavi novo orožje.

Novo orožje je iz kovine, razstreliv in posebnih dodatkov za pogon. Nekateri njegovi deli so sad natančne in fine mehanike, drugi so pa preprosto vlti. V njih najdeš vijake in vijaknice, vrh tega pa je opremljeno z novimi pripravami za usmerjanje. Vse te dele izdeluje naša velika orožarna prav tako kakor tovarne avtomobile in železniške voze, na katerih jih prevažajo. Vsak rudar in vsak tesar sme torej reči, da je tudi on pri tej stvari sodeloval. Zakaj le skrajni napor lahko rodijo polnovredno orožje. V vsakem teh »ognjenih telesih, ki lete dan za dnem nad Anglijo, je zbrana sila naš vseh.

Kar koli človek v tej vojni premore v svojem ozkem krogu, vse se nazadnje izkaže dobro za celoto. Vsi napor so tako združijo v eno samo silo, ki poleti čez prednje bojeve črte, kjer stojijo nemški vojaki, ter zgriže na sovražnika.

Novo orožje je zagledalo dan, ker je nemška narodna moč večja kakor vsakršna uničevalna sila. Večja je zlasti zaradi tega, ker je poleg navadnih vojnih potreb Nemčija še prihranila precejšnjo gnotno in duhovno premoč. Zato ne kaže, da bi trtili čas s praznimi marnjami in da bi kar naprej čakali o stvareh, ki morajo na vsak način ostati tajne. Rajši delajmo kakor vrage, da bomo sovražniku lahko pripravili še več presečenj.

zovalca in hladnega registratorja vseh pojavov v takšni obliki, kakor se nam dejansko kažejo.

Boji na konici Continenta

Že v začetku preteklega tedna je nemško uradno poročilo javilo, da se je ameriškim oklepniškim silam posrečilo nekaj vdorov v mestno področje Cherbourga. Naslednje dni so se bili tam srditi poulični boji. Zavezalec je moral osvajati vsak košek mestnega ozemlja posebej in je zaman naslavljal na branilce pozive na vda-jo. 28. junija je nemško vrhovno poveljstvo javilo:

Na področju Cherbourga se še vedno junako in zvesto svoji dolžnosti branijo številna oporišča vojske, vojne mornarice in letalstva. S tem je sovražniku še nadalje onemogočen vstop v cherboursko luko z morske strani, čeprav so mestne razvaline v njegovi posesti. Tudi na severozahodnem in na severovzhodnem delu polotoka se v neomajni vztrajnosti drže še nekatera oporišča.

Dan kasneje smo brali: »Na bojnem področju Cherbourga je pričel

ostalem bojišču predmestja, so se izjavili ponovni, z močnim topniškim ognjem podprti sovražni sunki vzhodno od Orne in jugozahodno od Tillyja. Ameriške čete, ki so vdrle severovzhodno od St. Loja, so bile s protinapadom spet odbite.

1. julija so boji potekali takole: Vzhodno od Orne je izvedel sovražnik več brezuspešnih sunkov. Na vdornem področju jugozahodno od Caena smo prisilili nasprotnika v obrambo. Sovražnik se je omejil le na krajevne ogledniške sunke, ki so uplahnili pred našimi zapornimi postojankami. Z našim protinapadom od jugozahoda smo pridobili na obeh straneh Odona nadaljnje ozemlje kljub žilavemu odporu in močnemu sovražnikovu topniškemu ognju, posebno z morske strani.

Severovzhodno od St. Loja so pričele ameriške čete z napadom, podprtim z močnim topništvom, oklepniški letalskimi napadi. Bile so z osredotočenim obrambnim ognjem z visokimi krvavimi izgubami odbite. Uničenih je bilo 19 sovražnikovih letal.

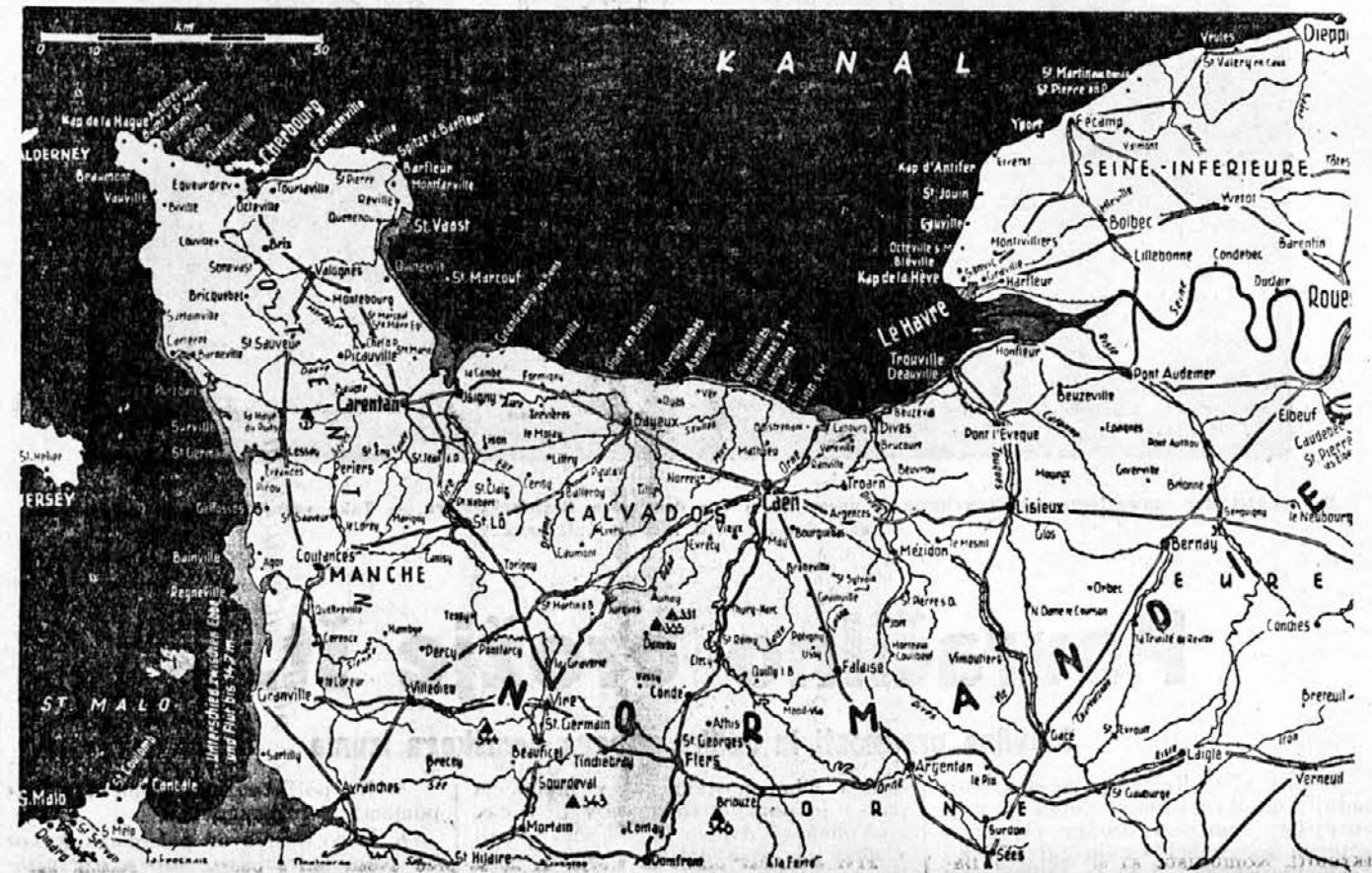
2. julija: Na vdornem področju jugozahodno od Caena je podvel

bližini sedanje fronte. Podoben poskus so naredili tudi v srednji Franciji, o čemer smo 5. julija brali: V srednji Franciji smo likvidirali s padali spuščeno britansko sabotažno skupino v jakosti 45 mož. Ustrelili smo nadaljnjih 108 oboroženih teroristov.

Cherbourske ruševine

Amerikanci so si cherboursko pristanišče in mesto osvojili po silnih bojih, od ulice do ulice. Ko so dobili vse področje v oblast, so našli same ruševine. O uničenju vseh vojaško važnih naprav je »Adria Zeitung« zapisala sledeče: Očitno je bilo, da je bilo treba z izgubo Cherbourga računati, zato pa njega padec zavlačevati do skrajnosti. To nalogo je prevzela vojna mornarica, ki je morala pristanišče uničiti v tolikšnem obsegu, da ga sovražnik lep čas ne bo mogel uporabljati. Za to reč je bilo poskrbljeno z dveh strani: na kopnem z uničenjem vseh pristaniških naprav, torej z uničenjem vsega tistega, kar ločuje naravno pristanišče od modernega, dalje pa z blokiranjem pomembnih pristaniških zalivov in prelivov s tem, da se tam potopijo ladje in vse področje temeljito minira.

Zaradi razprostranjenosti pristanišča in svojevrstnosti objektov, za katerih porušenje so bile včasih potreb-

sovražnik na široki črti napadati tudi naše bojne skupine na severozahodnem delu polotoka. Napad nadmočnega sovražnika se je zrušil z izgubami ob odporu hrabrih branilcev pod poveljstvom podpolkovnika Keitla.

1. julija je glavni stan objavil: Na severozahodnem delu polotoka Cherbourg so nadaljevale naše sile, stisnjene na ozek prostor, z ogorčenim odporom proti sovražnikovi premoči. Borec se do konca so prizadejale nasprotniku se težke izgube.

Branilci severne konice polotoka Cotentin so tedaj do poslednjega trenutka branili svoje postojanke in do skrajnih možnih meja preprečevali in onemogočali nasprotniku, da bi mogel z morske strani uporabljati zavzeto pristanišče in ga začeti preurejati v svoje prvo večje vdorniško izkrcevališče. Mesto samo je ena sama ruševina. Ostanke nemških odprnih gnezd so se potem zbrali v skupine in se poskuševali prebiti skozi zaporno ameriško črto, ki se je vlekla od St. Eglise do Barneville sur Mer. Večjim skupinam je ta prodor uspel in so se pridružile nemškim silam, ki čuvajo južni bok tega ameriškega zapornega klina.

Težišče pritiska proti jugu

Medtem ko so si ameriške divizije izsilile dostop do obeh konic polotoka Cotentin in po tridih bojih ozemlje tudi zasedle, so drugi oddelki vdorniških čet, posebno Angleži, poskušali pritisniti proti jugu in podreti nemško obrambno črto na liniji Caen — St. Lo. Ob obeh navedenih mestih so velike angleške sile, podprte z velikimi oddelki najtežjega orožja, skušale prebiti obrambo in priti mestoma za hrbet.

28. junija je uradno poročilo objavilo s tega bojišča sledeče: V Normandiji je ležalo težišče bojev spet na področju jugovzhodno od Tillyja. Ves dan so z podporo najtežjega ladijskega topništva močni sovražnikovi pehotni in oklepniški oddelki napadali našo bojno črto. Naval se je zrušil v žilavem odporu naših junakiških divizij, ki so s protinapadi ponekod sovražniku spet iztrgale ozemlje, ki so ga bile izgubile prejšnje dni. Le na enem odseku se je sovražniku po hudem in izprememben polnem boju posrečilo malenkostno razširiti svoje vdorno mesto. Imel je najtežje krvave izgube in je izgubil tamkaj nad 50 oklepnikov.

Naslednji dan je nasprotnik nadaljeval s silnimi prizadevanji v tej smeri. Uradno poročilo iz 30. junija pravi: Sovražnik je nadaljeval svoje silovite napore, da bi odrezal mesto Caen od njegovih oskrbovalnih zvez ter ga zavzel od jugozahoda. Z najmočnejšo uporabo topništva in letalstva je nasprotniku najprej uspel, da je v ogorčenih bojih razširil svoje vdorno področje, potem pa ga je zadel v bok močan nemški protinapad, ki mu je spet iztrgal velik del pridobljenega ozemlja. Boji še trajajo. Na

sovražnik v opoldanskih urah večeršnjega dne po najmočnejšem topniškem ognju spet svoje prebijalne poskuse. Tu in severovzhodno od St. Loja so se izjavili vsi napadi.

Posledice težkih izgub so se pri nasprotniku kmalu pokazale. Zato je uradno poročilo iz 3. julija vedelo povedati o tem odseku le tole: V Normandiji je izvedel sovražnik zaradi visokih izgub, ki jih je utrpel prejšnje dni, le malo sunkov v moči bataljona. Pri uspešni obrambi so bile zadane nasprotniku posebno visoke izgube.

Dan kasneje so se Anglosasi spet zbrali in z novimi silami planili v naskok. Uradno poročilo pravi: V Normandiji je napadel večerj sovražnik s podporo močnega topništva in oklepnikov na zapadnem krilu predmestja. V glavnem smo ga odbili. Le na nekaterih mestih mu je po hudem boju uspelo vdreti v naše črte. Na ostalem bojišču je potekel dan brez posebnih dogodkov.

Dan nato se je boj spet poizvil. Sovražnik je 4. julija zjutraj po pripravljenem ognju težkega topništva z močnimi pehotnimi in oklepniškimi silami začel napadati na obeh straneh ceste Bayeux — Caen. Razvili so se siloviti boji, v katerih smo sovražnika povsod kravo zavrnili. Na zahodnem krilu predmestja so se tudi večerj ves dan nadaljevali težki obrambni boji. Vsi napadi so se izjavili z visokimi izgubami za sovražnika. Kjer je nasprotniku uspelo vdreti v naše črte, smo ga s protisunkmi takoj spet vrgli na njegove izhodiščne postojanke.

Obupni napor zavezničkov, da bi se z močnim sunkom prtili do izliva St. Lo in spotoma zavzeli glavni odprni gnezdi pri Caenu in St. Maloju, doslej niso uspeli. Da hočejo za vsako ceno izsiliti prodor proti jugozahodu, dokazujejo tudi teroristične in padalske skupine, katere so zavezniška letala začela odmetavati v Bretanji. 4. julija je glede tega pojava uradno poročilo navedlo sledeče: V Bretanji smo v boju do zadnjega moža uničili 20 teroristov in 58 v civilnih oblekah odskočivih sovražnikovih padalcev.

To bi bil poskus trgati prekrbovalne poti v neposrednem zaledju ali

ne vagonke količine razstreliv, je bilo treba vse priprave izvesti natančno in skrbno, da je bilo podano jamstvo, da bo rušilo delo zares temeljito opravljeno in da sovražnik ne bo dobil ničesar celega v roke.

Dolge dneve so mornariški oddelki dovrševali priprave in vlak za vlakom, poln potrebne razstrelive, je prihajal v pristanišče. Pionirji in mornarji so morali kopati jame za razstrelivo in izpodrezavati težke pristaniške žerjave in druge železne konstrukcije. Podpornike pristaniškega postajnega poslopja so podminirali s količino po 800 kg. Ves dolgi pomol, ki je dolg 600 metrov, so podminirali tako, da so podenj spravili ogromno razstreliva v širini 20 metrov in v globini 15 metrov.

Ko je nastopil trenutek razstreljevanja, so pred postajo privedli tudi dva vlaka, polna min, ki so povzročile silno opustošenje. Obenem so ob izstopu iz pristanišča počez potopili 10.000 tonski parnik. Obenem so razstrelili vse pomole in zaščitne zidove. Nek pomol je iztrgalo prav iz temelja. Prav tako so naredili nerabno vojaško skladišče in docela uničili velik del, v katerem so lahko popravljali celotne bojne ladje. Skladišča, žerjavi in poslopja so se podrli in telebnili v morje. 26. junija zjutraj je bilo vse rušilo delo končano. Kot zadnji je zletel v zrak betonski bunker nemških hitrih čolnov, ki je prav do vpora sovražnika v mesto moral ostati nedotaknjen, kajti čolni in male enote so do zadnjega trenutka dovažali trdnjavi orožje in strelivo. Ta bunker so razstrelili s torpedi, med tem ko so ognjeni zublji v vojaškem skladišču dokončavali delo, katero je začel dinamit.

Pomorske izgube vdornikov

1. julija je nemško vrhovno poveljstvo objavilo bilanco svojih pomorskih uspehov: V boju proti sovražnikovi vdorni mornarici ter čezmorski prekrbovalni mornarici je potopilo letalstvo, vojna mornarica, obalne baterije vojske in mornarice v mesecu juniju 51 tovornih in prevoznih ladij s 312.000 tonami. Nadaljnjih 56 ladij s 328.000 tonami ter številne manjše

prevozne in izkrcevalne ladje so bile deloma težko poškodovane. Od vojnih ladij so bile potopljene tri lahke in dve težki križarki, 22 rušilcev, 15 izkrcevalnih čolnov, 1 podmornica, 3 izkrcevalni čolni ter ena stražna ladja. Z bombami, torpednimi ali topniškimi zadetki je bilo poškodovanih več bojnih ladij, med njimi ladja razreda »Nelson«, 21 križark, 22 rušilcev, 26 posebnih izkrcevalnih ladij ter 12 hitrih čolnov. Računati je z uničenjem dela teh ladij. Sovražnikove izgube so višajo zaradi minskih zadetkov.

TEDEN V SVETU

Na vzhodnem bojišču se Sovjeti trudijo, da bi presekali nemško razsvetitev in izolirali baltičske države. Njihovi napadi so siloviti in dragi. Na južnem odseku bojišča je nemška vojska izpraznila Kovel, izpraznila na sredi Minsk in se sovražniku postavila po robu severovzhodno od Vilne. Zapadno in severozahodno od Polocka pa so se izjavili vsi težki sovjetski napadi.

Na Finskem se je sovjetska ofenziva zataknila. Edini uspeh, ki so ga Sovjeti doslej imeli, je bilo zavzetje Viipuri. Drugod so jih Finci povsod odbili. Med tem je Roosevelt pretrgal diplomatske zveze s Finsko, hoteč s tem moralno vplivati na junaki narod, ki neustrašno kljubuje navalu rdeče vojske. Toda hip nato je prišlo v svet sporočilo, da se je na Finskem mudil nemški zunanji minister von Ribbentrop, ki je sklenil s Finsko posebno obrambno pogodbo. Obenem je svet po radiu izvedel, da je nemško vrhovno poveljstvo poslalo Fincem pomoč, in sicer je na finsko bojišče odšlo več nemških divizij.

Premoč materiala, ki ga imajo Amerikanci v Italiji, je narekovala nemški vojski načrti umik iz nižinskih predelov obale. Nikjer ni nemška vojska, vrnitvi brez boja pustila ozemlja in nikjer ni Amerikancem uspelo, da bi nemške divizije ločili vsakebi in jih odrezane obkolili. Obenem je začela pritiskati tudi zavezniška bojna skupina ob jadranski obali in zaradi nemškega odmika, ki stremi za skrajšanjem bojne črte, prispela v bližino Macerate. Nemško uradno poročilo od 3. julija o tem odseku jasno pove sledeče: Ob jadranski obali je pričel sovražnik napadati z močnimi silami ter se mu je posrečilo potisniti na glavno bojno črto naše naprej potisnjene zaščitnice.

Amerikanski letalci so v zadnjem času vzporedno celo vrsto strahovalnih napadov na madžarske, romunske, hrvaške in srbske kraje. Tako so napadli mestno središče v Budimpešti, dvakrat Bukarešto, Brašov, Beograd ter Slavonki in Bosanski Brod. Beograd je bil napaden v ponedeljek. Razrušnih je bilo veliko hiš in v bližini precej civilistov. V Slavonkem in Bosanskem Brodu so podrli nad 250 hiš, izpod ruševin pa so reševalci potegnili več kakor 200 trupel.

Malo republiko San Marino, gorsko gnezdece tik nad Riminijem ob Jadranskem morju, so si privoščili angloameriški letalci pretekli teden. V več valovih so prileteli in nasuli na mesto ogromno bomb. Mesto je bilo močno opustošeno. Stolica in knjižnica sta bili popolnoma porušeni. Uničenih je bilo tudi več drugih zgodovinskih stavb in precejšen del mesta. Vlada male republike je objavila, da v mestu ni bilo nobenih vojaških naprav in da je nemško poveljstvo celo prepovedalo vojakom iz bližnjih postojank, da si ne smejo ogledovati mestnih zanimivosti, da ne bi s tem sovražniku dali jali povoda za represivne nastope.

Med italijanskim državnim upraviteljem Umberto in njegovo vlado je prišlo do napetosti, ker se prestolonasledniku zdi prehuda klofuta, katero so mu dali ministri, ki niso hoteli prisesti zvestobe dinastiji, temveč le svoji domovini. Umberto kuje načrt, da bi sedanjo vlado nadomestil z vojaško diktatorsko in s tem odpravil demokratske ustanove. Po drugi strani pa Bonomijeva vlada napoveduje, da bo sklicala zakonodajno skupščino, katere edina bo upravičena odločiti o obliki države. Umberto v Italiji nimajo več za vladarja, temveč le za državnega upravitelja. Iz tega spora bodo najbrž nastale nove homatije, kajti številne politične stranke so si docela needine v tem, kakšno obliko naj dobi Italijanska država v bodoče.

Nemški narod in nemška vojska sta pripravila svečan pokop generalnemu polkovniku Dietlu, ki je padel ob letalski nesreči. Ob pogrebu je bil navzočen tudi Führer, ki se je poslovil od pokojnega zvestega strankarja in sposobnega poveljnika, ki je vse svoje življenje posvetil veličini Nemčije. Podoba padlega generala, ki je bil vrhovni poveljnik na skrajnem severnem bojišču, pa je podal maršal Keitel. Dietlovo truplo so potem odpeljali v München in ga tam z vsemi vojaškimi slovesnostmi pokopali.

Današnji številki »Slovenskega doma« so priložene položnice. Cenj, naročnike prosimo, da se jih blagovolijo čimprej poslužiti.

Tečaj za nemščino. Ravnateljstvo drž. klasične gimnazije bo priredilo na osnovi odredbe šefa pokrajinske uprave IV. št. 4698/1 z dne 30. VI. l. mod počitnicami dva tečaja nemščine za širše občinstvo, in sicer enega za začetnike, drugega pa za izpopolnitev jezika. Težišče pouka bo na praktični rabi jezika. Prispevek za udeležbo bodo kar najnižji. — Priglasje sprejema ravnateljstvo v svoji pisarni v Šubičevi ulici št. 1 do vključno 10. julija vsak delavnik od 11 do 12. Po tem dnevu bomo z delom takoj začeli. — Ravnateljstvo.

Izšla je nova knjiga »Slovenčeve knjižnice«:

NIS PETERSEN: OPANKARSKA ULICA

Roman je zgodovinski in opisuje dobo, ko je prihajalo na dan krščanstvo. Tedanji običaji, navade, mišljenje — vse to je v knjigi odlično zadeto. Iz knjige boste spoznali zvito igrjo egiptskih svečnikov in njih preročišč in razdrapanje razmere v glavnem mestu rimske države. Knjiga je zanimiva in bo zlasti bralcem zgodovinskih romanov v užitek.

Knjigo dobite po vseh knjižnicah in trafikah.

Št. Jošt - nepremagljiva trdnjava v boju proti srpu in kladi

V začetku julija je preteklo dve leti, ko se je v Št. Joštu nad Vrhniko začela Vaška straža. Ta obletnica ni pomemben dogodek samo za Št. Jošt, ampak prav gotovo za ves naš narod. Z oboroženim nastopom proti komunističnemu nasilju so Šentjoščani pokazali poštenim Slovincem, da še ni vse zamujeno, da je še mogoče preprečiti satanske načrte, ki jih imajo zločinski komunisti glede našega naroda.

Komunisti znašajo gnezdo

Toda odpor Št. Jošta proti OF se ni začel šele z ustanovitvijo Vaške straže, marveč že mnogo prej. Že jeseni 1941 je OF začela znašati svoje gnezdo, splošno skrajno previdno in nedolžno, toda ne tako previdno, da bi možje in fantje ne spoznali njenih pravih namenov. Takoj so zaslišali, da se za lepimi krilatimi skrivajo čisti brezbojni komunisti, ki je po papeževih besedah nekaj bistveno slabega in s katerim ne more sodelovati nihče, komur je mar krščanske kulture. Sum, da se za OF skriva komunistična roka, je potrdilo dejstvo, da so se za njene ideje navduševali ljudje sumljive vrednosti: delomrzni, pijanci in ljudje, ki so že dalj časa previdno prispevali, da v Sovjetski ni tako hudo, kakor pišejo časopisi, da komunizem ni tako slab, kakor ljudje mislijo, saj je bil Kristus prvi komunist itd. To in podobno je nagajalo od zunaj. Res so vrhniški in verdski komunisti poskusili s novim sredstvom, ki naj bi Šentjoščane upreglo v komunistični voz. Vedeli so, da se Šentjoščani na združništvo precej dobro razumejo, zato so sklenili tu ustanoviti podružnico vrhniške zdravstvene zadruge, ki naj bi kot trojanski konj pomagala komunistom, da bi zlezli v Št. Jošt in si tem pridobili vpliv. V ta namen je Nagodetova pripravila sestanek za nedeljo po Novem letu 1942. Za govornika sta se javila Vrhnčan dr. Janko Grampovčan in Furlan France iz Verda. Učiteljica Nagodetova je požrtvovalno hodila od hiše do hiše in vabila ljudi na sestanek. Može pa so se na sestanku pripravili tako, da so odsvetovali udeležbo. Tako je dr. Grampovčan imel pred seboj samo 12 ljudi. Govornik je v svoji znani neprevidezosti takoj pokazal, da ni prišel govorit o pomenu Zdravstvene zadruge, temveč navduševati za OF. Jasno da njegovo prizadevanje ni rodilo nobenega uspeha. Fantje niso mogli razumeti, da morejo biti vrhniški, verdski in horjulski komunisti tako naivni, da mislijo, da jih bodo vlovili na tako preprosto zasnovane limanice. Brezuspješni so bili tudi poznejši komunistični poskusi. Komunisti so vedeli, da je šentjoška Nabavna in prodajna zveza druga nekaka kmečka kavarna. Tu so se ob večerih in nedeljskih popoldnevih zbirali možje in fantje in razpravljali o tekočih zadevah. Če bi v to prodajalno spravili kakega komunističnega človeka, bi bili na tekočem o vseh nakanah Šentjoščanov. Zato so določili trgovskega pomočnika Andreja Stanovnika z Vrzdencev. Vse so poskusili, da bi bil sprejet za trgovskega pomočnika v Zadrugo. Ko je vodstvo zadruge izjavilo, da zadruge ne more plačevati treh uslužbencev, da za promet v zadrugi zadostujeta dve moči, se je mladi Andrej ponudil v brezplačno službo, samo da bi bil sprejet. Toda nič ni pomagalo. Fant je bil odslovljen in komunisti so spet postali bogatejši za en neuspeh. Zato so začeli breknati na osteržno struno. Začeli so z grožnjami. Spomladan so se vedno pogostje slišale grožnje, da bo nekaj ljudi, ki vodijo odpor proti OF, potrebno odstraniti, potem pa bo v Št. Joštu nastal »red«. V noči med 19. in 20. aprilom je prišlo v Št. Jošt okrog 150 oboroženih komunistov. S silo so spravili skupaj ljudi in jim dokazovali, da so sedaj oni gospodarji. Kdor ne bo ubogal na lepo besedo, bo pa na grdo. Tokli so z revolverji po mizi, nekatere stavlili pred zid, jih tepli in hoteli izsiliti neka priznanja. Streljati se takrat še niso upali, čeprav niso ničesar zvedeli. Župnika so strogo prijemali zaradi škofove izjave o komunističnih umorih in mu prepovedali pridigati, kar bi nasprotovalo komunističnim načelom. Ob svitu so za slovo nekaj hiš popolnoma izropali.

Začeli so z umori

To je bil prvi oborožen nastop komunistov v Št. Joštu, ki naj bi ljudje spravil na kolena. Komunisti tudi sedaj niso imeli sreče. Učinek njihovega pohoda je bil prav nasproten, kakor so pričakovali. Ljudje so videli, s kom imajo opraviti, kaj bodo skušali, če ti zavladajo. Može in fantje pa so spoznali, da se bliža čas, ko bo šlo vsem zares. Poznali so temeljno vodilo komunistov, ki je: laž, nasilje, rop, požig, umor. Laž, nasilje in rop so že skušali, sedaj pa prideta

na vrsto še požig in umor, ker so že vse drugo poskusili, pa niso v ničemer uspeli.

Da gre zares, so čutili predvsem tisti, ki so jih imeli komunisti posebno na piki. Ti so se ob večerih zbirali in spali po gozdovih s puško ob strani. Tako so nastali šentjoški »skrivači«. Komunisti zanje še niso vedeli, pač pa so nekaj slutili. Čudno se jim je zdelo, da nekaterih niso mogli najti doma. »Skrivači« so se namreč dobro zavedali, da so časi zelo resni in da je nujen pogoj za obstanek brezpogojen molk in tajnost. To so dosledno držali in to jih je rešilo. Komur je znan razvoj komunističnega gibanja med našim narodom, bo rad priznal, da bi bilo ohranjenih na stotine dragocenih življenj slovenskih mož, fantov, žena, deklet, če bi vsi znali držati načelo molka in tajnosti.

Komunisti so sicer samo slutili, da se v Št. Joštu nekaj kuha, pa so vendar postajali vedno bolj divji, vedno pogostje so prihajali z grožnjami, da bodo vse »zaostali in uporni Št. Jošt« požgali in ljudi pobili. Dr. Cene Logar je izjavil, da bo treba 75 odstotkov Šentjoščanov pobiti. Na Logu pri Brezovici pa je neki komunist povedal: »Dobili smo nalog, da moramo v Št. Joštu poklati vse od 12. leta starosti naprej.«

Lahko si mislimo, da so bile to za ljudi obupne razmere. Sama negotovost, noči in dnevi brez miru in brez spanja. Neprestan strah vedne grožnje o novem ropanju, požiganju, pobijanju; opore pa nikjer, pomoči od nikoder.

V to živčno napetost je nenadoma žalostno odjeknila pretresljiva vest, da so v noči od 13. do 14. junija komunisti v Horjulu ustrelili Bastičevega očeta in mamo. Ta novica je šentjoščane dvakrat pretresla. Prvič zato, ker so žalovali za dobrim horjulskim županom in njegovo blago ženo, drugič, ker je bilo očitno, da so komunisti začeli z umori krotiti njim nasprotne ljudi. Poleg tega je padlo v oči dejstvo, da so komunisti šli tako daleč, da se v svoji brezvestnosti drznejo dvigniti svojo zločinsko roko proti nedolžni materi, če sina ne dobe v svoje roke. Zato je postalo potikanje »skrivačev« po gozdovih odveč. S tem so bili namreč zavarovani samo oni, ne pa njihove matere, žene in sestre. Kaj sedaj storiti? Če bi se na svojo pest utrdili v svojih hišah, bi jih komunisti takoj ogradili Badoglijevem, ki bi z njimi huje ravnali kakor s komunisti. Toda sila je bila velika. Nujno je bilo potrebno nekaj ukreniti. Komunisti, ki so umorili Bastičevega očeta in mater, so izjavili, da bodo prihodnji teden s podobno nalogo obiskali Št. Jošt. Imena domačinov, ki jim komunisti strežejo po življenju, so bila splošno znana. Ljudje so bili tako prestrašeni, da si niso prav gnali k sruči, če so jih komunisti izropali do zadnje žlice. Rekli so: Samo da bi nam življenje pustili, drugo bo že šlo.

Ko je bila sila največja

Dalje pa govori neki fant sam: »Stvar je tako dozorala, da nam ni preostalo drugega kakor prositi oblast za orožje. 1. julija 1942 smo dobili 40 pušk in nekaj zabojev municije. Kakih 14 dni smo se zbirali v neki hiši ob meji. Komunisti so medtem na debelo ropali po fari, toda mi nismo marali nastopiti, dokler nismo bili dokončno zbrani in organizirani. V Ljubljano smo prosili za oficirja, ki bi uspešno vodil naše vojaške nastope. Nestrpno smo ga čakali. Nihče ni imel poguma. Ljubljana takrat še ni poznala trpljenja slovenskega kmeta in njegove neomajne volje, napraviti konec komunističnemu paševanju po slovenskih vaseh. Ojunačil se je mladi g. Igor, ki je poln idealizma prišel med nas in nas v petek, 17. julija, popeljal iz našega zbirališča k farni cerkvi v Št. Jošt, kjer smo se nastanili v župnišču.«

Majhna je bila ta četica. Toda ko bi naš narod imel pravočasno še nekaj takih četic, bi ne doživel Kalvarije 8. septembra 1943. Potoki krvi bi mu bili najbrž prihranjeni. In Reniči, Gonars, Rab bi ne postali grobišča slovenskega človeka. Ne trdimo, da so grozote, ki jih je preživljal naš človek po taboriščih, zakrivil samo komunisti, temveč trdimo, da bi badoglijevi ne imeli prilike in opravila za represalije, če bi bil komunistem pri nas v kali zart.

Mala četica se je zavedala, da je pričela nekaj velikega, da je pričela brezkompromisen boj s protislovenskim komunizmom, ki je največja nevarnost današnjega časa. Slutila je, da bo boj težak, da bodo komunisti vse poskusili, da bi jo uničili in tako vsem slovenskim protikomunistično usmerjenim možem in fantom izbili iz glave misel tvegati kaj podobnega. Slutnja male četice se je res kmalu uresničila. Kakor strela z jasnega je v komunistično javnost udarila novica, da so šentjoščani postali tako nestramni, da so si drznili postaviti se po robu »nepremagljivi narodno osvobodilni komunistični vojski«. Že prej so vedeli, da so ti hribovci »nezavedni, nedisciplinirani in uporni«. Da si bodo pa kaj takega privoščili, niso pričakovali. To je bilo razburjenje, besedičenja o podlosti, veleizdajstvu itd. Če se je kak šentjoščan pokazal na Vrzdencu, Horjulu, Vrhniki, so komunistično misleči gledali nanj z brezmernim zaničevanjem in mržnjo, češ »kako si tak izvržek človeškega rodu upa med pametne in poštene zemljanje.«

Prvi napad — prvi uspeh

Za noč med 24. in 25. julijem 1942 je bil pripravljen komunistični strahovalni pohod na Št. Jošt. Nanj so se komunisti dobro pripravili. Zbrali so svojo silo iz krajev tostran železnice in nekaj tudi iz najbližje ljubljanske okolice, n. pr. iz Bizovika. Po izjavah komunistov samih je Št. Jošt napadalo okrog 400 mož. V zaščitah in zasedah je bilo nadaljnjih 200 mož. Torej se je pohoda udeležilo okrog 600 komunistov. Bili so prepričani, da bodo zmagali. Zato je bilo njihovo presenečenje toliko večje, ko so jih fantje počakali na položajih, ki so jih zvečer na hitro pripravili. Po prvih streljih je obležalo nekaj mrtvih in težko ranjenih komunistov. Pričela se je strahovita borba med nasprotnikoma, ki sta bila v številčnem razmerju 33 proti 400. Ni čudno, če so bili komunisti ob toliki premoči trdno prepričani, da se nihče ne more uspešno upirati njihovi »nezlomljivi« sili. Že nekaj dni pred napadom, so govorili, da bodo brez strela uničili Št. Jošt in pobili vse ljudi. Ko pa je 25. julija napočil prvi svit, je bil uspeh ta, da so komunisti v naglici naložili 15 mrtvih in okrog 40 ranjenec. Nekateri od teh so ranam podlegli, 4 težko ranjene pa so na Babni gori postrelili komunisti sami. Za slovo so komunisti zažgali Zadrugi dom, mežnarijo in

Vaške straže rastejo

Vztrajnost male četice je bila kmalu bogato poplačana. Njenemu zgledu so začele slediti sosedne vasi, najprej junaški Rovtari. 12. avgusta 1942 je pod poveljstvom stotnika Vidmarja prikorakala iz Rovt v Št. Jošt struma četa, ki je štela 40 mož; med njimi je bilo tudi nekaj Zaplanincev. Naša posadka je tako štela že nad 80 ljudi. Priglasili so se novi fantje, da je število posadke naraslo nad 100. To pa je bila že močna enotica, ki je imela udarno moč, ker je bila sestavljena iz samih zavednih in poštenih fantov in ni bilo med njimi Judežev. Najprej so očistili bližnjo okolico. 20. avgusta pa se je dvignila četa 70 mož na svoj prvi večji pohod v smeri: Lavrovec, Sv. Trije kralji, Rovte, Zaplana. Spotoma so nabirali novo moštvo in uničevali komunistična gnezda. V Zaplani so oborožili domačine in 29. avgusta ustanovili Vaško stražo, ki je štela 150 mož. Od tu sta se izvršila dva napada na komunistično trdnjavo Vranja peč. Po hudih borbah so se morali komunisti umakniti in pustiti nekaj mrtvih in bogat plen. V teh bojih je padel vrli mitraljezec Modrijan Franc iz Rovt. Kogovšek Jakob iz Zaplane pa je živ prišel komunistom v roke, ki so ga po nečloveških mukah zadavili. Po izvršenih operacijah se je mala vojska skozi Vrhniko in Horjul

našati in se mora sama držati. Tisti čas je prišel ukaz, da mora posadka izprazniti Št. Jošt in se umakniti na Vrhniko. Ta ukaz je fante strašno zadel. Niso mogli verjeti, da je res tako hudo, da bi bilo to potrebno. Nikakor se niso mogli odločiti, da bi zapustili Št. Jošt, ki so ga že skoraj poldrugo leto tako hrabro in zvesto branili in ga prepustili na milost in nemilost komunističnim zločincem. Niso se mogli sprijazniti z mislijo, da bi pustili na cedilu dobre šentjoščane, ki so jim toliko časa stali na strani in jim bili vedno pripravljeni pomagati. Potem bi bil zastoj ves njihov trud, vse njihove žrtve in prelita kri najboljših borcev: Jankoviča Janeza, Grdadolnika Janeza, Kavčiča Franceta, Tomina Janka, Kosa Stanka, Jesenovca Andreja. Skoraj zastoj! Ne, to se ne sme zgoditi za nobeno ceno! Ta sklep je dozorel v srcih starih zvestih borcev, ki so pri komandirju g. Igorju prosili dovoljenja, da bi smeli ostati. G. komandir je odločil, da je glavni del posadke umakne na Vrhniko, 30 pa je dovolil ostati.

Tako se je kot ob ustanovitvi zopet zbrala mala četa tistih prostovoljcev, ki jim je dovolil g. komandir, da ostanejo v Št. Joštu in ga branijo do poslednjega diha. Ta mala enotica je z odločnim nastopom ustvarila terence in komunistične simpatizerje, ki so zaradi dogodkov po 8. septembru dvignili svoje glave. Dobro oborožena se je pojavila sedaj tu, sedaj tam in dosegla, da se na šentjoško ozemlje ni upala stopiti nobena komunistična noga.

S preizkušenimi borci znova na delo

Večji del posadke, ki se je po ukazu umaknil na Vrhniko, se je uvrstil kot enotica v slovensko domobranstvo. Po enomesečnem presledku so se fantje vrnili v Št. Jošt. Kako veselje so se pozdravili ob svidenju! V Št. Jošt se je z domobranksko četo povrnilo redno življenje. Novi poveljnik g. poročnik Bastič je znal s pametno strogostjo urediti prenovljeno šentjoško posadko. V začetku so prenovili in močnejše utrdili višine okrog naselja. Glavna skrb g. poveljnika in glavno delo posadke pa je bila komunistična nadloga po bližnjih in oddaljenejših naseljih in gričih. V kratkem času je bil potiščen okoliš: Žažar, Samotorica, Rupe. Komunisti niso imeli obstanka. Umakali so se preko meje. Posadka se je zanimala tudi za gibanje komunistov na Gorenjskem. Povsem naravno, ker je Št. Jošt tako blizu. V jugozahodnem kotu Gorenjske so s pogostimi patrulami na Črni vrh, Žirovski vrh, Gorepeke, Ziri tako ustvarili komunistične odrede, da se tam niso več ustali. V teh krajih je nekaj komunistov padlo, več pa je bilo zajetih. Neka patrula je pod nekim hlevom v Žirovskem vrhu odkrila skrivališče, kjer je tičalo 9 komunističnih kurirjev s politkomisarjem. Komunisti niso več mogli prenašati teh obiskov in so se hitro in previdno umakovali. Zgodilo se je, da so morali pustiti naropano blago in živino, kar so domobranci vrnili lastnikom, če so jih še mogli najti.

Rodila nas je stiska

V kratkih obdobjih smo omenili samo nekatere stvari iz bogatega in za narod pomembnega življenja in delovanja majhnega hribovskega naselja. Priznati moramo, da je bilo to življenje in delovanje res bogato, da bi bilo v čast tudi večjim krajem. Ni bilo ukazano od zgoraj, temveč je spontano zrastle od spodaj iz ljudstva s megala. Zato pa je bilo tako živavo in vztrajno. Može in fantje takoj splošno niso imeli nobenih pomislekov glede OF. Sami so spoznali, da je OF komunistična; saj so jo propagirali zagovorniki komunizma. Poleg tega pa je škof spregovoril pravočasno in sviril narod pred OF, ker se za njo skriva komunizem. Takoj jim je bilo jasno, da z OF ne morejo sodelovati, če tudi so bile njene krilatice vabljive. Na to, da bodo morali nekoč zgrabit za orožje, da se zavarujejo pred temi nasilneži, pa takrat, ko so razbili sestanek dr. Grampovčana, še niso mislili. Da je prišlo do tega, so komunisti sami krivi. Če bo kdaj zgodovinar preiskoval, čigava je zasluga, da se je v Št. Joštu tako zgodila ustanovila protikomunistična posadka, bo moral gotovo omeniti nekatere kmečke može in fante; zlasti pa ne bo smel pozabiti g. župnika in rajnega g. kaplana Malovrha, ki je tako rad zahajal med šentjoščane, jim prinašal informacije in bodril fante, ki so imeli kake pomisleke. Največjo zaslugo pa bo moral pripisati komunistom samim: butanjevekim, vrzdenskim, horjulskim, polhovgrajskim, vrhniškim in tudi ljubljanskim. S svojimi nasilji ste vi, komunisti, šentjoščanom cele mesece klicali: zgrabite za puške in poženite nas tja, od koder smo prišli. Dragi komunisti! Šentjoščani so dobro razumeli vaše klice, toda odlašali so do skrajne sile. Če bi odlašali še nekaj časa, bi bilo prepozno.

Rajni dr. Janez Krek je nekoč dejal: »Začeti je treba. Kdor začne, ima že polovico narejenega.« Morda je res največja odlika Št. Jošta v tem, da je začel. S tem je presekla gordijski vozel in vsemu ljudstvu pokazal rešitev iz brezmejne gorja. Dolžnost šentjoščanov in vseh Slovincov je, začeto borbo proti protislovenskemu komunizmu nadaljevati dotlej, dokler ne bo vsak slovenski človek mogel brez komunističnega srpa in kladi mirno živeti in delati na lepi — a sedaj tako krvavo trpinčeni slovenski zemlji.

Prvi šentjoški fantje in možje, ki so se pred dvema leti s puško uprli rdečim uničevalcem slovenskih življenj in premoženja.

eno gospodarsko poslovanje. Požigov si gotovo ne morejo šteti v uspeh in junaštvo, ker more kaj takega storiti vsak otrok. K napadu so prinesli lepo okrašeno in z zlatom obrobjeno komunistično zastavo. Prepričani so bili, da bo ta zastava prihodnji dan slovesno plapolala iz zvonič in mimojdočim naznanjala nepremagljivo moč komunistične vojske. Zastava in nekaj orožja je postalo plen male čete, ki ni utrpela nobene žrtve.

Morija in uničevanje po načrtu

S pohodom na Št. Jošt so komunisti narodu pokazali, da je njihova vojska nepremagljiva samo pred neoboroženimi. Ta sramota jih je silno bolela. Da bi se maščevali, so s satansko hudobijo požgali po okoliških naseljih in pobijali popolnoma nedolžne ljudi. Ti dnevi so bili za Št. Jošt najstrašnejši. Kdor jih je doživel, mu bodo ostali vse življenje neizbrisno v spominu. V mrtvašnici so se vstrelili mlriči, nedolžno umorjeni; zvonovi so neprestano zvonili in bližnji okolici oznanjali smrt nedolžnih faranov, ki so morali pasti, ker so ostali zavedni Slovenci in zavedni kristjani. Samo v šentjoški fari so pobili: 9 družinskih očetov, 4 matere, 7 fantov, 3 dekleta, 1 otroka. Umorjeni so bili: Malovrh Tine in Leskovec Anton iz Smrečja; Jesenovec Alojzij in žena Ivana ter njuna 2letna hči Ljudmila; Bradeško Franc in žena Ivana; Alič Stanko in brat Lojze, Oblak Janez, Šubic Jakob in žena Marjanca, Malavaiš Albina, Kavčič Franc, Jereb Viktor, Gantar Janez, Guzelj Franc in njegov sin Jože, Kogovšek Janez. Ti zadnji deveteri so bili po mučenju pomorjeni isti dan in pokopani v skupni grob. Demšarja Janeza in sestro Marijo so ubili pri poljskem delu. Lešnjak Julijana, Kogovšek Lovro. Po komunističnih umorih je ostalo 11 otrok brez očeta in mater. Dva otoka sta bila ob materini smrti stara po 7 tednov! 25 otrok je ostalo brez očeta, 5 otrok brez matere!

Materialna škoda zaradi komunističnih požigov znaša najmanj 2.500.000 lir predvojne vrednosti.

Strašno so šentjoščani občutili težo tega zločina komunističnega vodila, toda omagali niso. Hvala Bogu, da niso omagali! Kdaj bi se spet našli fantje, ki bi se drznili z orožjem braniti svoje vasi, svoja in svojih dragih življenja, če bi bili priča žalostnemu propadu prve Vaške straže? Kdaj bi se spet omeščale badoglijevske oblasti in dovolile nastanek nove Vaške straže, če bi se prvi poizkus ponosrečel in bi tistih 40 pušk, ki so jih Italijani dali fantom, postalo komunistični plen. Fantje so držali, saj so v začetku trdno sklenili, pričeti boj, boj brez kompromisa, dokler ne bo iz njihovega področja od Polhovgrajskih Dolomitov do Hotedrške izginila zadnja komunistična puška.

vrnila v Št. Jošt. 28. septembra so odšli rovtarski vodi v Rovte in ustanovili lastno posadko. Za njimi so storili isto fantje s Sv. Treh kraljev 30. okt. Št. Jošt je odšel vode nadomestil z mobilizacijo bližnjih vasi: Butanjeve, Samotorice, Žažarja, Podlpe.

Žrtve in zmage

Tako so šentjoščani dobivali vedno več borcev, ki so bili prav tako odločni in hrabri z neizprosno voljo napraviti konec krvavim zločinom nad nedolžnim ljudstvom in pomagati našemu narodu do mira, ki ga je bil tako potreben. Toda niso bili krajevni patrioti, ki bi se brigali samo za domačo faro, za druge pa bi jim ne bilo mar, kakor bi jim radi očitali nekateri, ki mislijo, da se je delo za narod začelo šele po septembru 1943. Nikakor ne! Z navdušenjem so pod vodstvom hrabrega in sposobnega Vidmarja, poveljnika prvega bataljona Legije smrti, hodili ramo ob ramo s sosednimi enotami od borbe do borbe. Vranja peč, Korena z Lesom, Rupe, Ljubljanski vrh, Ključ, Toško čelo, Belški graben itd. so bili priča njihovih bojov, žrtv in zmag. Kljub dvolični politiki badoglijevcev se je požrtvovalnemu poveljniku in njegovim vojakom posrečilo teren od Polhovgrajskih Dolomitov do Hotedrške tako očistiti, da so ljudje v miru lahko obdelovali svoja polja. Fantje so ljubili svojega poveljnika stotnika Vidmarja, saj so videli v njem človeka, ki je otroško ljubil svoj narod, ki je očetovsko skrbel za svoje vojake in civilno prebivalstvo. Ker je ljubil svoj narod, je bil pokojni stotnik Vidmar neizprosno sovražnik komunizma. Zato je bil med prvimi protikomunistični borci. Postal je poveljnik vseh protikomunističnih borcev v našem kotu. Če bi mu badoglijevi pustili proste roke, bi v najkrajšem času naš kot popolnoma očistil. O njegovi veliki sposobnosti pričča načrt, ki ga je napravil za uničenje komunističnega Dolomitkega odreda. Ta načrt je bil tako duhovito zamišljen, da bi bil uničen ves Dolomitski odred, če bi badoglijevi na nekem mestu ne popustili komunistom prostega prehoda iz sklenjenega obroča. V borbi 18. marca je obležalo na bojišču nad 100 komunistov. Protikomunistični borci so iz teh bojov imeli dve žrtvi, in to sta bila dva šentjoščana: Grdadolnik Janez in Kavčič Franc.

Tudi v težkih dneh neomajni!

Že se je zdelo, da je v tem kotu slovenske zemlje nastopil trajen mir. Dogodki, ki so sledili 8. sept. 1943, pa so posadko postavili pred nove naloge. Z Dolajnske so prihajale vznemirljive vesti o izdaji badoglijevcev in strašnih posledicah tega izdajstva. Kaj sedaj storiti? Kaj drugače kakor ostati na mestih in podvojiti čuječnost in biti pripravljen na najhuje. Posadka je imela trdno voljo braniti se, čeprav je videla, da se na druge ne more za-

M. M. A. F. F. I.

Sijaj in zaton

KLEOPATRE

16

DOSEDANJA VSEBINA:

Zaradi neredov v Egiptu so Rimljani dvakrat v vojsko napredili red v Aleksandriji. Cezar se je ob času svojega bivanja v egiptovski prestolnici zapletel z mlado kraljico Kleopatro v ljubavno razmerje, iz katerega se je rodil sinček. Kleopatra je hotela je vozi uporabiti za dosego svojih političnih ciljev, namreč utrditi Egipt v njegovo oblast v sosednjih pokrajinah. Po Cezarjevi smrti se je naslonila na Marka Antonija in ga ujela v svoje mreže. Zgrajala je njegov zakon z Oktavijem, Oktavijanovo sestro, in ga z vsemi sredstvi priklopala nase.

Antonius je tedaj poskusil svojo srečo s pohodom proti Perziji, vendar se je moral brez zmage vrniti. Zato je sklenil pripraviti novotrajni pohod in zašel s pripravami v Sirijo. Kleopatra mu je dala velika sredstva in mu obenem sporočila, da mu je v času večletne odsotnosti rodila dvojčka, sinčka in hčerko. Antonius je tema otrokoma sklenil podariti Ciper in Palestino. Ta njegov čin je v Rimu izrazil val ogorčenja. Prijatelji so mu posiljali svarila, toda Antonius se zanja ni zmenil.

Ta čas je Antonius zbral ogromno vojsko in vdrl z njo v Mezopotamijo. Toda v Kleopatrin družbi je zamudil nekaj dragocenih tednov. Perzijci so ubrali spretno taktiko in se brez bojev pred njim umikali v Medijo. Antonius je drl za njimi brez obziranja na priprave, ko pa je trčil ob njihovo prvo trdnjavo, je spoznal svojo zmoto in poslal poseben oddelek po naprave. Toda perzijski kralj je ta oddelek neudoma napadel in ga uničil. Antonius je običal pred trdnjavo, povrh pa je pritisnila tudi prezgodnja zima. Brez zmage se je moral umakniti proti Siriji. Umik je bil težaven, zraven pa so ga stalno napadali Perzijci. Z razredčeno in zbito vojsko je prišel nazaj v Sirijo. — Takoj je dal k sebi poklicati Kleopatru, ki mu je prinesla veliko oblačil in denarja. Prav tedaj je iz Rima v Grčijo prispela tudi njegova prava žena Oktavija. Tudi ta je pripeljala s seboj orožje, vojske in živila. Njen prihod je v Kleopatrin življenju močno ljubosumje in živčnost.

Da bi dosegla svoj cilj, je začela Kleopatra igrati žensko, ki je neskončno zaljubljena, ki vidi konec svoje ljubezni ter ločitve ne bo mogla prenesti. Jedla ni skoraj nič. Njeno telo je tako naglo omravnelo, da je padlo sleherniku v oči. Bleda in tužna je pohajkovala naokrog kakor nočna blodnica. Ako je k njej prišel Antonius, ga je pozivala s tako velikimi očmi, kakor da ga vidi poslednjič. Ako je odšel, se je opotekla, kakor da jo je popadla omedlevica. Uredila je vse tako, da jo je oblikrat zalotil jokajočo, vendar je s njegovem prihodu urno obrisala solze, kakor da ne bi hotela, da bi jo v takšnem položaju presenetli. Njeni udanji služabniki so storili svoje s tem, da so vsepovsod jadikovali nad trdnostjo trumvira in kar naprej govorili, da je okrutno, ako kdo mučn nenavaden bitje, kakor je njihova kraljica, ki živi le zanj. Res, Oktavija je njegova prava, zakonita žena, toda zato uživa v Rimu vse radosti, časti in zadovoljenja, kakor tudi sadove položaja kot Oktavijanova sestra, kar ni nič manj zavladna vredno. V primeri z njo pa je Kleopatra vsa ponižana, zasmejana, prava žrtev in si mora — čeprav je kraljica iz tako stare vladarske družine in vladarica nad toliko podložniki — dopuščati, da jo nazivljejo »priležnica!« Nepravilna, neumna in nezadovoljna usoda! In valje temu,» so rekali, »Kleopatra ne prosi, marveč trpi ponižanje, ker je ljubezni v njej lažja kakor najplemenitejši ponos in močnejša kakor zavest njene lastne časti. Njej bi bilo dovolj, samo da je Antonius ne bi zapustil. Vse prenese, samo da bi živel z njo. Dneva, ko se bo ločil od nje, ne bi več preživela.«

Velika igralka, ki je svojo vlogo igrala, seveda ne brez drobca resničnosti, je iz boja

izšla kot zmagovalka nad velikim vojskovodjem. Antonius je bil ob pogledu na tolikšno trpljenje presunjen in njegovo sočutje se je s tem ponovno ogrelo. Odpovedal se je potovanju v Atene, katero je imel v načrtu, in je na prihodnje leto prestavil vse priprave za masševalni pohod na Perzijo tudi kaznovanje armenskega kralja. Dal je svoji ženi javiti, naj ga sedaj več ne čaka, marveč naj odpotuje nazaj v Rim, ker mora sam na bojni pohod v zelo oddaljene kraje. Namestništvo v Siriji je poveril Muzatiju Planku in se dal radosten od čarovnice zopet odvesti v Egipt.

V času tega drugega bivanja v Aleksandriji je Kleopatra prijatelju pomagala pri diplomatskih pripravah za bodoči pohod. Vedela sta, da je Phrates postal perzijski kralj in da so bili njemu podrejeni kralji besni, ker si je bil izgovoril levji delež pri rimski plenu. Kralj Medije, ki je moral zaradi vojne največ trpeti, se je svojemu vladarju očitno postavil po robu. Ta spor je kazalo izrabiti za hodoče akcije. Najprej pa je bilo potrebno v vsej tišini pripraviti kazen za armenskega kralja Artavasdesa, ki je pobegnil z bojišča.

Ko je Oktavija spoznala, da njenega moža ne bo več k njej, mu je vseeno poslala pripeljana darila in sredstva. Sama pa je takoj zapustila Atene in se zopet skrivaj odpeljala v Rim. Brat jo je ob prihodu sprejel, jo objel in jo po možnosti skušal potolažiti, čeprav je bil že vnaprej zasluhl žalostno razočaranje in ji zato potovanje tudi odsvetoval. Se je ognil vseh brezposelnih očitkov. Povabil jo je v svoj dom, češ da je pod njeno častjo, ako bi se naprej živela pod Antonijevo streho.

Oktavija je odgovorila, kakor se spodobi za čestito Rimljanko: »Hiše svojega moža ne bom zapustila nikoli.« In pristavila je — lahko si mislimo, s kako mučnimi občutki — da si zaradi nje ni treba beliti glave, ako bi koristil države zahtevalo, da bi se nekega dne spustil v vojno proti Antoniju. Plemenita žena se je umaknila v svoj dom, kjer je poslej živela v prostovoljni klavzuri in se posvečala le eni stvari, da bi namreč čestito vzgojila ne le svoje otroke, temveč tudi Fulvijino.

Antonijevo vedenje do Oktavijanove sestre je v Rimu vzbudilo hudo kri. Oktavijan se je od tedaj čutil razvezanega slehernega obzira do svojega tovariša. Medtem ko tudi o dogodkih v Perziji, glede katerih se je doslej v mestu razvedelo le v milejši obliki, izvedel za vse njihovo pomembnost. V javnosti so o tem vojaškem potomu razpravljali skupaj s nerazumljivimi in brez potrebnega izvedenimi ozemeljskimi datjavmi egiptovski kraljici. Začeli so o Antoniju govoriti kakor o izdajalcu domovine. Celo njegovi pravi prijatelji niso videli drugega izhoda, kakor da so ga branili tako, da so vso krivdo valili na Egiptanko. Toda s tem so mu položaj še poslabšali, kajti zaradi tega se je razširilo mnenje, da diktator Azije nad samim seboj in nad svojimi sklepi sploh ni več gospodar. Pikri dovptli so se v Rimu širili na račun moža, »ki se je veliko bolj razumel na to, da je imperij cefral, kakor pa ga ščitil proti Perzijcem.«

Vse to Oktavijanu ni bilo nedobrodošlo. Pred kratkim je Lepido vzel Afriko in triumvirat spremenil v duumvirat. Antonijevo obnašanje in njegova naraščajoča nepriljubljenost sta pospeševala prihod dneva, ko se bo iz duumvirata izemila monarhija. Ta cilj je bilo mogoče doseči le z očitnim prelomom in z bojem, a Oktavijan se je hotel za vsako ceno ogniti, da bi njemu pripadla vloga kalicega miru.

Toda kaj kmalu je Antonius, kakor homo še videli, poslal na naslov svojega tovariša vprašanje, kakšno odškodnino mu misli dati spritno povečanja svoje sile, ki mu ga je prinesla Lepidova kapitulacija. In to je bilo prvo izzivanje na dvoboj na življenje in smrt, za oblast nad imperijem.

KLEOPATRA MED ANTONIJEV IN OKTAVIJANOM

Antonius in Kleopatra sta v Aleksandriji sprejela obisk kneza Polemona, ki je svoj čas ob nenadnem napadu na rimski pratež zašel v perzijsko ujetništvo. Prišel je kot se medlijskega kralja v strogo tajnem poslanstvu. Kralj Medije, ki se je uprl svojemu nadrejenemu vladarju Phraatesu, je triumviru ponudil zavezništvo in mu obljubil dejansko pomoč za primer, ako bi se vojna obnovila. Antonius je privolil pod pogojem, da se mora ta napadalna zveza obrniti ne le proti perzijskemu kralju, marveč tudi proti armenskemu kralju Artavasdesu, za kar je seveda pripravljen svojem novemu zavezniku v primeru zmage dati odškodnino na škodo Armenije. Polemon, ki je imel neomejena pooblastila, je to pogodbo brez nadaljnega v imenu svojega vladarja podpisal.

Nato je Antonius odšel v Sirijo, da bi se pripravil na novi bojni pohod, pri čemer so mu zelo prav prišla tudi sredstva,

večji del svoje vojske pustil na ozemlju med Armenijo in Zgornjo Sirijo in ji ukazal, naj si tam postavi prezimovališče. Sam pa je mislil spomladati priti nazaj in prevzeti glavno poveljstvo.

Ko se je povrnil v Aleksandrijo, je Antonius praznoval zmagovalno z vsem sijajem. Da bi naredil na Aleksandrijo in njihovo kraljico resnično močan vtis, je pripravil veličasten zmagovalni vhod prav po rimskem vzorcu. Artavasdes in njegovi so v verigah korakali mimo ljudstva. Na posebnih, v ta namen narejenih vozeh so bile gore vojnega plena, zakladj armenskega dvora in dragocene slike in kipi iz oplenjenih svetlišč. Pravilnični spreved se je pomikal skozi špalir navdušenih množic po glavni cesti in se med donenjem trobent zill na trg pred Serapiovim svetliščem, ki je bilo slično rimskemu Kapitolu. Tukaj je spreved korakaj mimo balkona, ki je bil prekrit z blagovi, vzetenim z zlatom, na njem pa je bil prestol. In na prestolu je dostojanstveno in svečano sedela Kleopatra ter pričakovala priklona poraženca ter pozdrava zmagovalca. Ko je Antonius prispel do prestola, se je priklonil in pozval ujeta kraljevsko družino, da se vladarici vrže pred noge in jo zaprosi za milost in usmiljenje. Bil je očitno ponosen, da ji ni pokazal ne nenavadnega prizora, ampak ji prepuštil, tudi glavno vlogo, in sicer ne v tolikni meri kot egiptovski kraljici, temveč kot cesarici Vzhoda.

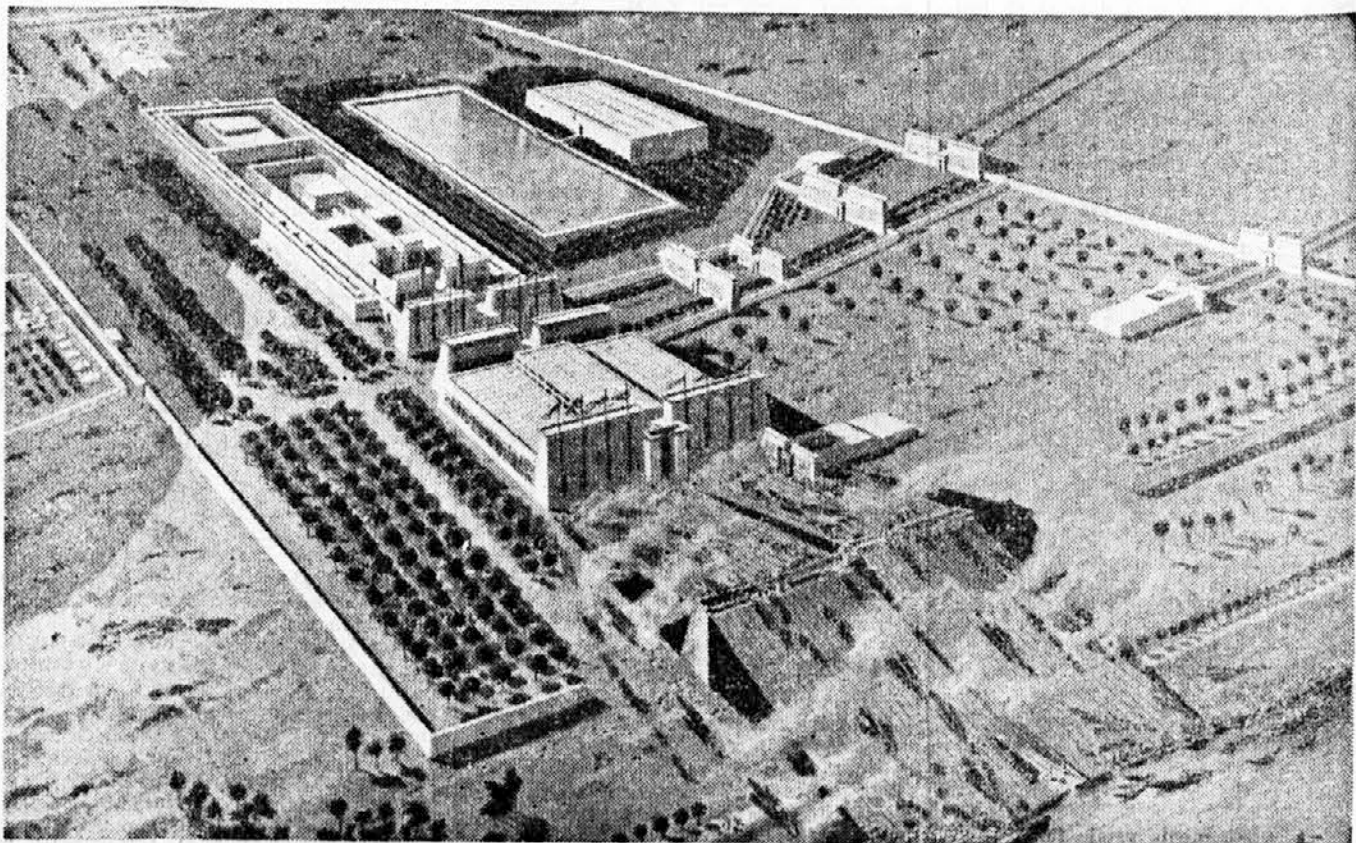
Ujetniki so se upirali pokleku. Omejili so se na to, da so Kleopatro pozdravili z vzklikom in imenovanjem njenega imena.

čini otroci: najprej v areli Cezarion, nato dvojčka Aleksander Helios v obleki armenskih kraljev in s tlaro, ki se je bleščala samih biservov, na glavni, ter Kleopatra Selene, ki je bila oblečena v škrlatno togo beduinske knežine. In tedaj se je pojavil — prvkrat javno — še četrti otrok kraljice in rimskega triumvira: Ptolomej Philadelphos, takrat še nežen deček, ki so ga obhveli po macedonsko z dolgim ogrinjajem in tenišco ter s kraljevsko pentljo na čelu. Ta okras je bil spomin na nošo starih Lagidov, ustanoviteljev dinastije, ki so bili prišli v Egipt z Aleksandrom Velikim Macedonskim.

Okrog kraljevske tribune so častno službo opravljali ministri v slavnostnih oblačilih in svečanih krožih, poveljniki vojske in mornarice, namestniki pokrajin, svečniki in dvorna straža. Tudi najuglednejši aleksandrijski meščani so bili tam: zastopniki denarnih mogoteev, neenakji iz Ateneja, veletrgovci in ladjarji ter podjetniki, prevzemniki javnih del.

Garda je z dolgimi srebrnimi trobentami zalajala fanfaro. Sumot množice se je polegel in ves veliki trg se je pogreznil v grobni molk.

Antonius se je dvignil in povzel besedo, da bi ljudstvu oznanil svoje sklepe. Povedal je, da bo Kleopatra, kraljica Egipta, Cipra in Coelesirije, odslej nosila naziv »kraljica kraljic« v družbi »kralja kraljev«, to je Ptolomeja Cezarja, zakonitega sina Cezarja in njegove zakonite žene Kleopatre. Aleksander Helios prejme naslov »Velikega kralja Armenije«, kakor tudi naslove vseh dežel in delov Perzije, ki bodo v bodočnosti osvo-

Največje svetlišče, ki so ga kdaj zgradile človeške roke, je tako imenovano čudo v El Karnaku. Zidali in dozidavali so skoraj 2000 let, tako da je bilo nekako dovršeno pod Ptolemeji, malo pred pričetkom krščanske dobe. V središču je »najsvetlejša« egiptovskega sončnega boga, ki mu je dodanih mnogo prostorov za njegovo »zasebno« življenje. Celota je bila zgrajena po vzorcu imenitnejše egiptovske hiše. Najbolj znamenito je stebrišče s 134 velikanskimi stebri, ki še danes vzbujajo občudovanje novega sveta.

ki mu jih je bila poslala njegova žena. Od Kleopatre je dobil svarilo, da se Oktavijan na tihem pogaja s Artavasdesom. Naj je bila ta novica resnična ali ne, vsekakor je precej pripomogla k temu, da je sklenil pohod proti Perzijcem ponovno odložiti in tako nenadoma napasti le dezerterskega armenskega kralja. Novi sovražnik mu je izdatno pomagal, ker je pohod podpiral z zborom istih izbranih jahačev, ki so jezili najhitrejšje konje, oboroženih z lok, katerih strelsko sposobnost je Antonius spoznal na svoji koži tedaj ob svojem nesrečnem umiku.

V kratkem času je bila Armenija zasedena. Artavasdes pa premagal in ujet. Njegov sin je naredil še obupen poskus, da bi obranil prestolnico, toda bil je poražen in je pobegnil v hribe, od tam pa v Perzijo. Antonius je ropal po deželi, zaplenil kronski zaklad, žigal polovico le odstopil svojem zavezniku, potem pa nastopil pot povratka, s seboj pa vlekel armensko kraljevsko družino, vključeno v verige. V dokaz svojega neomajnega sklepa, da bo prihodnje leto na vsak način vdrl v Perzijo, je

Ker niso hoteli na prestolu sedečo boginjo prositi za nobeno milost, jih je potem Antonius vse skupaj kraljici podaril. Kleopatra jih je oddala v varstvo svoje dvorne straže in jim določila milejši zapor. Zmagovalnemu sprevedu je sledila velikanska javna gostija, kakor je bila v navadi v prestolnici za vsakršno tako slavo. Vse mestno prebivalstvo in vsa vojska sta bila povabljeni.

Ko so o vsem tem v Rimu izvedeli, se je nasprotstvo do Antonija še povečalo. Triumvir si je torej dovil nastopiti kot neke vrste vladar Vzhoda? Na ga bilo sram, da je svoji domovini s tem prizadel najhujšo sramoto — domovini, katere se je tedaj komaj še spominjal in teptal v tla njene nade, izročila in predprave? Slavit zmagovalne v Aleksandriji je pomenilo skrutiti najstarejše bogočastno obredje Rima, kršiti njegovo nadoblast nad zavezniškimi ter podarmljenimi narodi, kakor tudi začetavati njegovo prvo mesto na vsem svetu. Rim, ki se je bil dvignil celo proti Juliju Cezarju že zaradi suma samega, da misli dati prednost kakemu večjemu ali oddaljenemu mestu — ta Rim ni bil za to, da bi se pustil izrinuti z vodilnega mesta, katero se mu doslej je noben državljani ali tujec ni nikdar upal odrekat.

Antonius ni računal na tolikšen izbruh množičnega rimskega ljubosumja. Ni imel namena Rima niti vznemirjati niti žaliti, temveč narediti le dejanje hvaležnosti do izbrane družice svoje usode. Ni trajalo dolgo, ko se je proti njemu dvignil še hujši vihar, ker so se izvedle podrobnosti o »aleksandrijskega kronanjskega rompompona«, ki je kmalu nato sledilo in kakor so ga v Rimu nazvali. V primeri s tem škandalom se je zdelo zmagovalno nad Armenijo le nepremišljena otročarija.

Zamisel tega kronanja se je gotovo najprej rodila v Kleopatrin glavi. Videla je, da se njena oblast razteza od abesinske meje pa do Kavkaza, od Sredozemskega do Črnega morja in prav do Perzijskega zaliva. Treba je bilo osvojiti le še Perzijo, a za slednjo je kazalo, da bo v najkrajšem času prišla na vrsto. Kraljici je šlo za to, da bi tako povečani oblasti dala potrdila in jamstva s svečanim državnim aktom, s katerim bi pred vsem svetom uveljavila ne le položaj sebe same in Antonija, marveč položila tudi temelj za trajnost njene dinastije.

Napočil je veliki dan. Vojakl in mornarji so se razvrstili ob prostornih stebriščih, ki so obdajala učilišče. Za strnjeno vrstami vojakov se je gnetla radovedna množica, ki je napeto pričakovala začetka napovedanega slavnega. Na balkonu, ki je bil okrašen na isti način kakor na dan zmagovalstva, sta bila tokrat dva prestola. Tedaj sta se nanjo povzpela Kleopatra in Antonius v vrsti sijajnega spremlstva, ki se je postavilo za prestolnim baldahinom. Na nizke pozlačene pručice so se vsedli kralji-

jeni. Philadelphos postane »kralj Sirije« in vseh ozemelj, ki leže med Eufratom in Helespontom. Kleopatra Selene bo odslej nosila naziv »Kraljica Libije in Cirenajke«. Množica je vsako imenovanje pozdravila s bučnim plaskanjem, dočim so čete izkazale čast. Tudi najgorenejši narodnjaki so bili tedaj zadovoljni in pomirjeni.

Ko je prebral te ukaze, se je Antonius med ponovnim vzklikanjem ljudi zopet vedel zvrven »kraljice kraljic«. Otroci so vstali in se priklonili pred očetom in materjo. Potem je Antonius vzel prapor armenskega, Ptolomeja pa prapor macedonskega vojskega odloeka, ki sta morala odslej njima držati častno stražo.

Tako je bil pod oblastjo Kleopatre in pod zaščito Antonija ustanovljen veliki zvezni imperij Vzhoda, ki je obsegal mimo Egipta in dežel, ki so nekoč pripadale Lagidom in njihovim zaveznikom, tudi celo vrsto rimskih pokrajin, ozemelj in kraljevstev, ki so bila do takrat podložna Rimu.

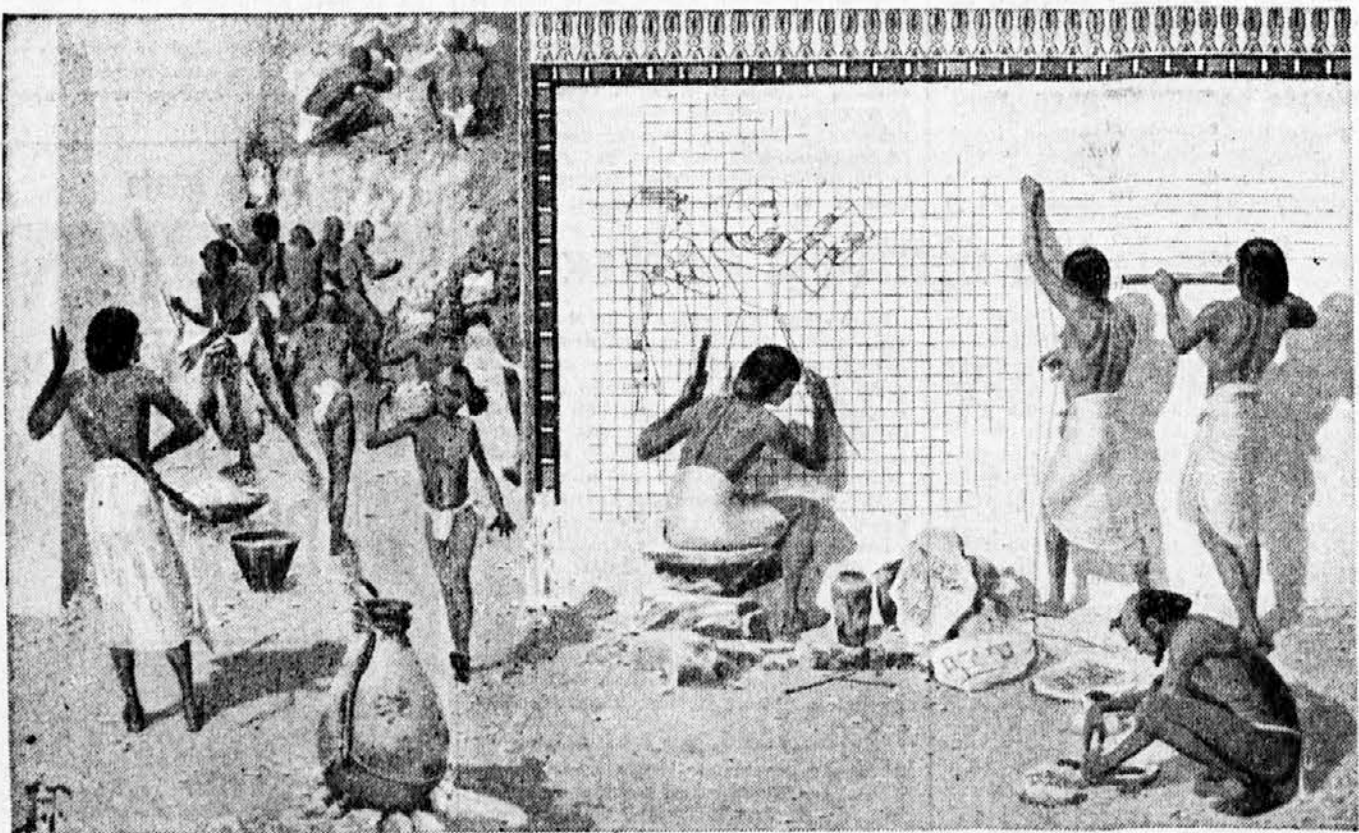
Enotnost teh prostranih konfederativnih ozemelj je bila vtečena v dostojanstvenem paru Antonija in Kleopatre, katerega se se aleksandrijski svečniki požurili proglasiti za zemski odliček božanskega para Osiris-Isis.

Kraljica, ki je bila duša vseh teh dogodkov, je začela od tedaj javno nositi sveto ovratnico boginje Isis, se oblačiti po zgledu boginji in pri sprejemih nastopati tako, kakor da bi bila žena in sestra najvišjega egiptovskega boga, ki je sam prišel na zemljo, da bi se pozabaval s posli smrtnikov.

S slovesnostjo petkratnega kronanja je Kleopatrin sen dobil utopljivše obrise. Zveznega cesarstva na Vzhodu ni najvišji predstavnik Rima le priznal, temveč ga tudi razglasil in zajamčil. Glas o tem državnem aktu, ki je od temelja predurčal mednarodni red od Sredozemskega morja pa prav do Indijskega morja, je prispel v Rim takoj za izzvalnim Antonijevim vprašanjem, naslovljenim na njegovega tovariša in svaka. To vprašanje je bilo zvezano s protestom, utemeljeno pa takole:

»Oktavijan je Sextu Pompeju vzel Stelijo, pa Antoniju ni odkazal polovice otoka, kakor določa sporazum, sklenjen v Misenu. Oktavijan je odstavil tretjega triumvira Lepida in se na tihem polastil njegovega deleža na imperiju, ne da bi od njega odstopil vsaj kosček Antoniju. Privolil si je četo in dohodke Lepidovih pokrajin kakor tudi bogastvo Sexta Pompeja. Vrh tega je svojim vojakom razdelil v Italiji zemljišča, ne da bi vsaj drohce prepuštil odsluženim vojakom svojega tovariša. S tem je prelomil pogodbi iz Brundisija in Tarenta in zato zahteva Antonius pojasnilo ter obračun glede dežel, premoženja, vojaških sil in denarja, ki mu ni bil dan na razpolago, zraven pa zahteva odškodnino in pripadajoče povračilo.«

(Dolge prihodnje.)

Pod vodstvom učnega kraljevega pisarja so risarji, zidarji, tesarji in kamnoseki na delu, da bi vladarju pripravili čim lepšo grobnico. Grobnica sama ima obliko velike črke T. — Medtem ko so na enem koncu še pri surovem izsekavanju kamnin, izdelujejo risarji manjše osnutke podob, ki ponazorjujejo najbolj značilna dela in prizore iz faraonovega življenja ter jih bodo potem v večji meri naslikali po zidovih okrog sarkofaga. Pomagajo si s kvadratom mrežo, ki jo narišejo z vrvice, prepojeno s rdečim barvilom, da bi bile vse podoobe pozneje naslikane po veljavnih zakonih geometrijskega sorazmerja.

Poletje 1944 v Parizu

Komaj tri ure z avtomobilom severno od francoske prestolnice je zrak že do kraja izmučen zaradi strahotnega trušča šklopetajnih in bobnečih oklepnikov, zaradi silnega treskanja in pokanja bomb, granat in topovskih krogel, toda Pariz sam živi za zidom trdne nemške obrambe mirno vsakdanje življenje. Pariz, cilj tolikih želja in stremiljenj, mesto modrih

se je zganil: žirafe strižejo s svojimi ušesi v oblake, maslen mrož pa se leno ziblje na skali in čaka na ribo, ki mu jo bo podal čuvaj. Opice imajo dosti opravka z bolhami, sloni pa pobirajo vstopnino. Pariz je svojim otrokom preskrbel mnogo zabave. Mlad Parižan jaha na kameli, vodi za vrvice lamo ali noja, grebe v pesku ali teče za svojo malo jadrnico

Središče pariškega glasbenega življenja: velika opera v nočni razsvetljavi. Trg pred njo, Place de l'Opéra je kljub hudemu tekmovanju drugih predelov še zmeraj srce Pariza.

in nespametnih, prestolnica svetovljanstva in mode, središče kreposti in nepravosti, skratka mesto najbolj divjih nasprotij živi danes svoje lastno življenje.

Sicer se zanima za dogodke po svetu in naravno tudi za velike dogodke, ki se odigravajo nedaleč od njega, vendar je zlezal nekoliko vase. Premišluje trdo usodo tistih ubogih normanskih vasic, kjer so v hipu izgubili življenje ljudje njegove krvi, ko so britanski bombniki nekaj teh vasic dobesedno zasuli, da ni bilo več iskric življenja v njih. S tem se naznanja toliko pričakovani vdor, ki naj bi prinesel Franciji »svobodo in lepo življenje«. Le to skrb ima Pariz, kako bo z razvojem na bojišču — in kaj bi bilo res z njim, ko bi nemška obramba dovolila, da bi prišel do ameriške »svobode«. Pariz pozna danes usodo Rima in se je močno boji.

Zadnja leta je bilo le malo novic iz mesta, ki je dotlej bilo nekako v središču evropskega dogajanja. Prav bo, da tistim, ki Pariz poznajo samo z bučnih plat, in drugim, ki ga ne poznajo, prikazemo francosko prestolnico v poletju 1944.

Ze spomladi je Pariz vzbrstel v novem veselju pisanega cvetja. Nežni lističi divjih kostanjev ob širokih ulicah so razkredili prste, da bi nad žarečim tlakom razstrli čim več sence. V velikem živalskem vrtu, Jardin des Plantes, v luksemburških vrtovih in pariških gozdiščih čivka in skaklja novo življenje. Parižani so se hitro znebili površnikov in odpirajo okna na široko, da bi jim spomlad prinesla čim več zraka, ki meščana vso zimo tako duši.

Na Seini so delavci osnažili svoje barke in se preoblekli ter zdaj počivajo za sončno kopel. V sloviti vrtovih Tuileries tekmujejo živa bitja s kamnitimi kipi, ki so vso zimo samevali. Tudi živalski vrt

in pozablja na ves svet. Pa da vidiš še živalski vrt najmlajših. Tu se nehoti spominja Indije Koromandije: v velikem živčavu se preganja kopica jagnjet, prašičkov, šest osličkov, dvajset kozličkov, mnogo zajcev, rac, morskih prašičkov in opic. Majhni otroci se motajo med njimi,

Kraljeva moda, je uveljavljala svoj voljo med ženskimi svetom, se je vsako leto takole šopirila ob poletnih konjskih dirkah. Danes ima Pariz bolj pametne mladi.

jih hranijo in se z njimi igrajo. In glej čudo: menda se ni še nikdar dogodilo, da bi kak Parižanček šel žalosten ali nesrečen domov. Vse je mlado, živi in ljudje, in vsi se imenitno razumejo.

Ob četrtih ni šole, ob nedeljah pa ni šole za nikogar. In tedaj Parižan po-

kaže svojo ljubezen do gozdov in do dežele. Vsakemu se mudi, da z majhnim okrepčilom hiti v senco okoliških travnikov in da tam počiva, pije, je in čeka, dokler ga jezik ne boli. To so seveda samo dnevi oddiha, drugače se je Pariz posebno v vojnih letih naučil marljivo delati in pametno živeti. Od vseh pariških parkov je najbolj čuden Buttes Chaumont, ki ga je izdelal sloviti graditelj drevoredov Haussmann. Po njem ima eden najlepših drevoredov še danes ime. Res je, da je imel Haussmann silne preglednice, da je srednjeveški Pariz preobrazil v moderno mesto, tako da so mu mnogi zamerili in dejali, da nima prav nobenega čuta za zgodovinske vrednote. Dejstvo pa je, da se mora Pariz za svoje široke ulice, ki so odprle pot velikemu prometu, ponajveč zahvaliti temu velikemu možu.

O Parizu samem imaš celo knjižnico vodičev, ki ti odkrivajo vse pomembne in nepomembne stvari tega vele mesta in ti priporočajo za obisk tisočero poslopij in zgodovinskih znamenitosti. Najbolje je, da se po njih sploh ne ravnaš, marveč da hodiš svojo pot in slučajno odkrivaš pravi pariški značaj. Tako boš vsaj vedel, da si ga v resnici doživel. Če boš na primer stopil v znamenito opero, boš še danes videl čudovito skladje v umetnosti. Včasih je veljalo kot obveznost, da si bil trikrat na teden v večerni obleki, če si hotel slišati opero. To seveda le, če si imel hkrati kak boljši sedež. In tu si lahko poslušal pevca, ki je pel svojo vlogo v Tannhäuserju v nemščini, medtem ko je Elizabeta pela v francoščini, tretja oseba pa v italijanskem jeziku. Umetnost, ki jo je Bog dal vsem, ne pozna nobenih ozkih političnih meja.

Brez načrta, brez vodiča boš našel pot od Opere proti jugu. Stopil boš na Rue de la Paix in prišel mimo Cartierovega

Čudovit vodnjak na Place de la Concorde z enim najstarejših egiptovskih obeliskov na levj ter razsvetljenim mornariškim ministrom v ozadju.

vojskovodij sveta, leži pod teboj, vsa njegova veličina je pogreznjena in te pretrese z mislijo o človeški minljivosti. V kripti vidiš deset junaških udobljajev podob, ki nemo pričajo o velikem Napoleonovem duhu in kažejo, kakšen vpliv je imel na arhitekturo, javna dela, vzgojo, zakon in upravo.

Dvakrat je ta velikan ušel iz ujetništva. Po prvem povratku je doigran pri Waterlooju, po drugem pa je prišel v ujetništvo te velike grobnice.

Kaj bi te še opozarjal na Eiffelov stolp, saj je že otrokom na ustih. Dokler ni denarni mogotec v Ameriki postavil svoj nebotičnik Empire State Buildings, je bil ta stolp najvišja zgradba na svetu.

Pod tem vrvežem nad zemljo pa utripa spodaj še nov svet, ki ga tvori veliko ožilje podzemne železnice. Za podzemsko železnico je posebno znamenito to, da nudi varno zatočišče celo pred plinskimi napadi. Tu imajo naprave, s katerimi lahko filtrirajo kateri koli znani strupeni plin, tako da se lahko

njimi gre seveda prvo mesto cerkvi Notre Dame. Ni dolgo tega, ko so pred to cerkvijo igrali srednjeveški misterij, za katerega je moderni francoski vernik še danes močno navdušen. Pred odrom je bilo 10.000 sedežev in s posebnimi pripravi za razsvetljavo ter zvočniki so lahko vsi videli in slišali. Če si stal v zadnji vrsti, so bili igralci podobni majhnim lutkam, Kristus komaj tako velik ko prtilikavček. Nad vsem tem prizorom pa se je dvigala veličastna zgradba notrdamska iz 13. stoletja ter s svojimi razsvetljenimi rožnatimi okni prijazno mežikala na oder človeške majhnosti.

Skozi mesto samo polzi mirno življenje na reki Seini. Zdi se, da je nemirnemu Parižanu voda na poti, zato je postavil nad njo celo vrsto mostov. Predniki so bili navdušeni za čolne in so tu opravili svoje trgovske posle daleč po mestu gor in dol. Moderno življenje pa je tem pariškim »mornarjem« prineslo motorne čolne. Kar je Egiptu Nil, to je Seini Pariz.

Znameniti slavolok, ki ga je začel graditi Napoleon kot spomin na svoje zmage, a je bil dograjen šele l. 1836. Štiri leta preden so peljali nad mmo njegovo truplo. Danes gori tu stalen ogenj v spomin na neznanega francoskega vojaka.

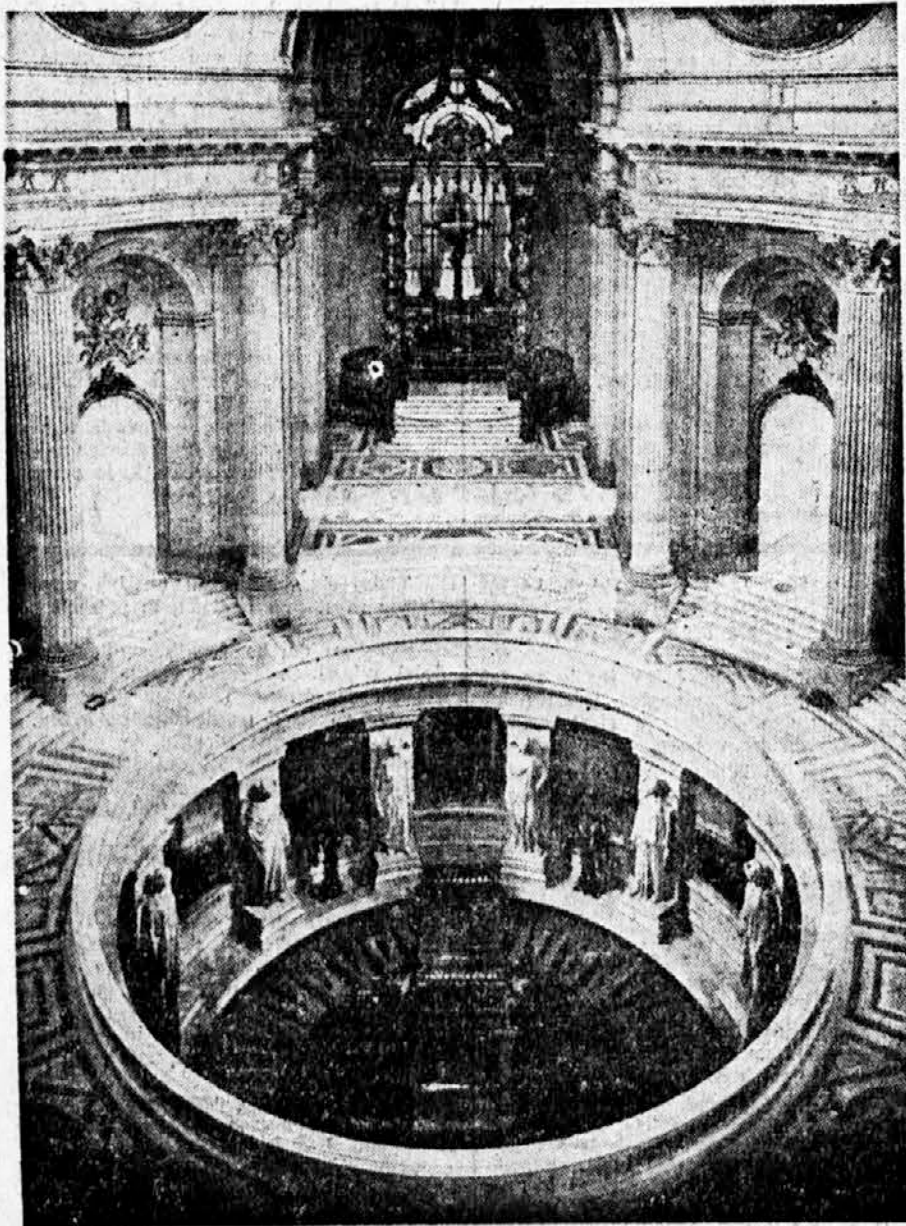
med dvema postajama varno zadrži 8000 ljudi po več ur. Postaj je okrog 100, ki torej nudijo najbolj idealno zaklonišče enemu milijonu prebivalstva. S tem bi bila tretjina Pariza tudi ob najhujšem plinskem napadu čisto na varnem.

Če bi tudi odpovedala vsakršna druga orientacija, bi se v pisanem vele mestu vendarle nekako znašel, če poznaš cerkve. Vsaka ima toliko svojih posebnosti in je v okolici iz določenih kotov in ulic tako vidna, da je ne moreš zgrešiti. Med

Parižan je danes nekam bolj zadovoljen sam s seboj, ker ni več tistih sto tisočev tujcev, ki so v njegovem mestu iskali modo, umetnost, zabavo in denar kakor pred vojno ter ga okužili z vsako nenravnostjo, ki se je kje na svetu skotila. Parižan se čuti bolj Francoza in je mnogo tesneje povezan s svojim podeželjem, ker je po narodni nesreči spoznal svoje grehe ter se spet naslonil na staro in zdravo izročilo svojega rodu.

Značilna slika za življenje ob Seini. Po reki plove dnevno na stotine bark, obložnih z vinom, žitom, premogom in gradivom, na bregu pa čakajo osamljeni modrijani na »pariško kolanec ribe«.

V sarkofagu iz rdečega finskega granita, ki ga obdajajo simboli kipi kot spomin na njegove zmage, počivajo Napoleonovi ostanki. Z otoka Sv. Helene so ga prepeljali in pokopali v kraljevi kapelci vojaške bolnišnice Ludvika Velikega. Od tod ime sedanjega svetlišča: Dome des Invalides.